

2021 YETİM RAPORU

NİSAN 2021

CANSU NAR

2021 Yetim Raporu

Rapor 142
İnsan Hakları
Nisan 2021

Hazırlayan

Cansu Nar

Genel Yayın Yönetmeni

Dr. Ahmet Emin Dağ

Editör

Ümmühan Özkan

Web Editörü

Sueda Nur Çokadar

Referans için: Nar, Cansu. *2021 Yetim Raporu*. İNSAMER Rapor 142. Nisan 2021.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellifine aittir.

©İNSAMER 2021

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur.
Sadece kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Nuhun Gemisi

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Nurgül Ersoy

Baskı: Pelikan Basım

Ulubatlı Hasan Caddesi No. 2

H D Blok No. 19

Başakşehir – İstanbul

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية والاجتماعية

İNSAMER, İHH İnsani Yardım Vakfı'nın araştırma merkezidir.

İÇİNDEKİLER

Yetim ve Yetimlik	1
Sosyal Yetimlik ve Çocuk İstismarı	5
Dünyada Yetimlerin Durumu	8
Savaş Mağduru Yetimler	13
Korumasız Mülteci Çocuklar	14
Oyuncak Değil, Soğuk Demirden Gerçek Silahlı Çocuklar	16
Çocuk Yoksulluğunun Sonuçları	17
Çocuk İşçiliği	19
<i>Babylift</i> Operasyonları Devam Ediyor	21
Koronavirüs Sürecinin Unutulanları: Mülteci Çocuklar	23
Mültecilik ve Küresel Çocuk Ticareti	25
Yetim Çocuklar İçin Eğitimin Önemi	29
Sonnotlar	32
Ek- İHH Yetim Çalışmaları	35

YETİM VE YETİMLİK

Tüm kültürlerin üzerinde ittifak ettiği üzere, genellikle anne veya babasını yahut her iki ebeveynini kaybetmiş ve henüz buluğ çağına girmemiş çocuklar yetim olarak tanımlanmaktadır.

Çocukluk; insanın bebeklik ve ergenlik dönemlerini kapsayan süreci ifade etmektedir. Anne babanın görevi, çocuğun hem fizyolojik temel ihtiyaçlarını hem de psikososyal ihtiyaçlarını karşılamak ve onu hayata hazırlayarak sağlıklı bir birey olarak yetiştirmektir. Hayatın bu en kritik dönemini anne ve/veya babasının koruyucu atmosferinden yoksun geçiren her çocuk yetim sayılmaktadır.

Günümüz dünyasında yaşanan sosyal ve ekonomik sorunlar yeni yetimlik tanımları ortaya çıkarmaktadır. Toplumun bu en kırılgan kesimi ile ilgili gerekli önlemler alınmazsa sorunun boyutlarının çok daha yıkıcı bir hâle dönüşmesi kaçınılmaz görünmektedir. Zaman za-

man farklı şekillerde ifade edilse de tüm kültürlerin üzerinde ittifak ettiği üzere, genellikle anne veya babasını yahut her iki ebeveynini kaybetmiş ve henüz buluğ çağına girmemiş çocuklar yetim olarak tanımlanmaktadır. İslam'da ise sadece babasını kaybeden çocuğa *yetim*, annesini kaybeden çocuğa *öksüz* denilmektedir. Bunlardan farklı olarak bir de ebeveynlerden en az biri hayatta olmasına rağmen bu kişilerin çocuklarına karşı ebeveynlik vazifelerini yerine getirmemeleri ile oluşan *sosyal yetimlik*, bir diğer ifadesiyle *hükmi yetimlik* durumu vardır.

İnsan yaşamının ilk 18 yılı yalnızca fiziksel gelişim dönemi değildir. Bu süreç aynı zamanda psikolojik etkileriyle sosyolojik gelişim dönemidir; dolayısıyla bireyin bu süreçteki yetişme şartları, sadece kendisinin kalan ömrünü değil, toplumun ruh sağlığı ile ilgili fotoğrafı da belirlemektedir.

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) verilerine göre dünyada her gün 10.000'e yakın çocuk

yetim ve/veya öksüz kalmaktadır. Yine uluslararası kabul gören rakamlara göre, dünyadaki öksüz ve yetim çocuk sayısı en az 140 milyondur; ancak resmi istatistiklere yansımaya milyonlarca yetim veya kimsesiz çocuk olduğunu gösteren pek çok kanıt bulunduğu düşünüldüğünde, bu rakamın gerçekte çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Bir çocuğun anne babasından birini veya her ikisini kaybetmesi, çocuk için maddi manevi birçok sorunun başlangıcı olabilmektedir. Örneğin dünya genelinde her gün ortalama 10.000 çocuk savaş, yoksulluk, açlık veya bunlara bağlı sebeplerle hayatını kaybetmektedir. Bu çocukların büyük bölümünün ise yetim ve kimsesiz olduğu bilinmektedir. Eldeki veriler bu konuda durumun en endişe verici olduğu ülkelerin büyük bölümünün Sahra-altı Afrika ve Güney Asya'da bulunduğunu göstermektedir.¹

Yetimliğe yol açan en yaygın sebeplerden biri kuşkusuz doğal afetlerdir. Son 20 yılda meydana gelen doğal afetlerde 750.000'e yakın insan hayatını kaybetmiş, bunun sonucunda da yüz binlerce çocuk yetim veya korumasız kalmıştır. Bu ölümlerin %79'u Bangladeş, Pakistan, Endonezya, Hindistan, Filipinler gibi Asya'nın kırılgan ülkelerinde yaşanmıştır; dolayısıyla yetim sayılarının en yüksek olduğu yerler de bu ülkelerdir.

Bir diğer yaygın yetimlik sebebi ise kronik veya salgın hastalıklardır. Sağlık altyapısının yetersizliği yahut hızla yayılan bir salgın hastalık, toplumlarda önemli sayıda can kaybına yol açabilmektedir. Dünya genelindeki toplam ölümlerin %68'i bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanırken, bulaşıcı hastalıkların bu orana etkisi yaklaşık %22,5'tir.

Sağlık altyapısının yetersizliğine bağlı ölümler, ekonomik olarak az gelişmiş ülkelerdeki ebeveyn ölümlerinin en yaygın sebeplerinden biridir. Bu ölümler yüzünden her yıl kaç çocuğun yetim kaldığı ise tam olarak bilinmemektedir.

Sağlık altyapısının yetersizliğine bağlı ölümler, ekonomik olarak az gelişmiş ülkelerdeki ebeveyn ölümlerinin en yaygın sebeplerinden biridir. Bu ölümler yüzünden her yıl kaç çocuğun yetim kaldığı ise tam olarak bilinmemektedir. Rakamlar, 2000-2014 arasında tüm dünyada her 10.000 kişiye yaklaşık 15 doktor ve 33 hemşire düştüğünü göstermektedir. Bu genel tablo dışında ise İslam ülkelerinde her 10.000 kişiye 8 doktor ve 18 hemşire düştüğü belirtilmektedir. Eldeki veriler, sağlık altyapısının yetersizliğinden kaynaklı ölümler açısından en kötü durumda olan ülkelerin Somali, Nijer, Sierra Leone, Çad ve Afganistan olduğunu göstermektedir. Buralarda her 10.000 kişiye düşen doktor ve hemşire sayıları şöyledir: Somali (1-5), Nijer (1-6), Sierra Leone (1-9), Çad (2-3) ve Afganistan (2-7).

Bugün dünya genelinde 18 ila 60 yaş arasındaki her 1.000 kadından ortalama 140'ı bulaşıcı veya bulaşıcı olmayan hastalıklar sebebiyle hayatını kaybetmektedir. Bu ise geride kalan bakıma muhtaç çok sayıda çocuk anlamına gelmektedir.

Yetimliğe yol açan en önemli faktörlerden biri de savaş veya çatışmalardır. Örneğin sadece 2018 yılındaki silahlı ça-

tışmalarda 100.000'e yakın insan hayatını kaybetmiş, bu süreçte on binlerce çocuk yetim/öksüz ve kimsesiz kalmıştır. Bu ölümlerin %80'i İslam ülkelerinde meydana gelmiştir.² İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük insani kriz olarak kabul edilen Suriye'deki savaş sebebiyle 18 yaş altı 9.200.000 çocuk bir şekilde yardıma muhtaç hâle gelmiştir.³ Sürekli yer değiştirmeler nedeniyle Suriyeli yetimlere dair gerçek rakamlar bilinmemekle birlikte, savaş yüzünden ülkede 1 milyona yakın çocuğun yetim kaldığı tahmin edilmektedir.

Ebeveynlerden birinin veya her ikisinin kaybı yahut hayatta olmalarına rağmen görevlerini yerine getir(e)memeleri, çocukları türlü tehlikelerle karşı karşıya bırakmaktadır. Yetimler ve ebeveynleri tarafından terk edildikleri için yetim statüsünde olan çocuklar tehditlere karşı savunmasız kalırken, aile korumasındaki çocuklar savaş, doğal afet, yoksulluk veya hastalık durumlarında nispeten daha korunaklı bir hayat sürmektedirler. Bu noktada yetim veya kimsesiz çocukların sorunlarının bireysel meseleler olmadığının herkes tarafından anlaşılması gerekmektedir; zira unutulmamalıdır ki, güvenli ve sağlıklı ortamlarda yetişmeyen çocukların sorunlu bireyler olarak toplum hayatına katılması, başka ciddi toplumsal problemlere yol açmaktadır.

Yetim ve kimsesiz çocukların hayatlarını idame ettirebilme imkânlarının zayıflığı, birçok tehlikenin merkezine çekilmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu çocuklar barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçlar karşılığında veya aidiyet hissi gibi duygusal gereksinimlerle kolayca

kötü niyetli kişilerin ve suç şebekelerinin ağına düşebilmektedir.

Savaş, doğal afet, yoksulluk gibi nedenlerle gerçekleşen büyük göç hareketleri, on binlerce çocuğun refakatsiz ve korumasız olarak yer değiştirmesine sebep olmaktadır. Günümüzde pek çok Avrupa ülkesinin kayıp listesinde binlerce çocuk olduğu, binlercesinin de doğum kaydı dahi bulunmadığı için hiçbir listede yer almadığı belirtilmektedir. Göç yollarına düşen yetim ve korumasız çocukların ayrıca ya kendi ülke sınırlarında ya da göç sırasında insan ticareti yapan çeşitli suç örgütlerinin hedefi olduğu bilinmek-

tedir. Örneğin bazı raporlarda Suriye’de başlayan savaştan sonra Avrupa’ya sığınmacı olarak giden on binlerce çocuğun kayıp olduğu kaydedilmektedir.⁴

Başta Afrika kıtası ülkeleri olmak üzere yoksulluk ve kıtlığın yaşandığı yerlerde yürütülen yoğun misyonerlik faaliyetleri de yetimleri hedef alan önemli tehlikeler arasındadır. Örneğin Batılı misyoner kuruluşlar tarafından kurulan yetimhanelere alınan çocuklar, buralarda ekonomik yoksunlukları istismar edilerek dinlerini değiştirmeleri için çeşitli operasyonlara maruz kalmaktadır.

SOSYAL YETİMLİK VE ÇOCUK İSTİSMARI

İnsan hayatının en önemli dönemi olan çocukluk çağında, bireyin beslenmesinden eğitime kadar bütün fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, ebeveynlerin veya devletin görevi olarak kabul edilmektedir.⁵ Ne var ki günümüz dünyasında her iki ebeveyni de hayatta olduğu hâlde ihmal edilen milyonlarca çocuk olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerin sorumluluklarını yerine getirmemesi sonucu türlü yoksunluklar yaşayan bu çocukların durumu, sosyal yetimlik kavramı ile ifade edilmektedir. Bir başka deyişle topluluk içerisinde kimsesizlik anlamına gelen bu durum, sosyal yetimlik olarak ifade edilmektedir. Oysa ki çocuğun kimlik oluşumunda ilk ve en temel yapı olan ailenin ve dolayısıyla ebeveynin yokluğu; sevilme, saygı duyulma, korunma ve desteklenme ihtiyacı içindeki çocukta ciddi travmalara yol açmaktadır.

Sosyal yetimlik; anne babanın bilinçsizliği, sosyal ve ailevi problemler, evlilik dışı doğumlar, küçük yaşta veya istenmeyen gebelik sonucu meydana gelen doğumlar ve başka birçok faktöre bağlı olarak gelişebilmektedir.⁶ Psikolojik problemler, aile içi şiddet, madde ve alkol bağımlılığı, fiziksel ve zihinsel yetersizlik, yoksulluk, ağır/fazla mesai koşulları, aileden uzakta çalışma, ev dışı sosyalleşme, internet ve sosyal medya bağımlılığı gibi faktörler de aile ortamının bozulmasına, çocuğun yalnız kalmasına sebep olmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, çocuk nazarında ebeveynlerinden en az biri hayattayken başka bir yere bırakılmanın kabul edilebilir hiçbir mazereti yoktur. Travmaya yol açan bu durum, aynı zamanda çocuğun bedensel ve zihinsel sağlığını da olumsuz etkilemektedir.

Araştırmalar dünya genelinde yetimhanelerde yaşayan 2,7 milyon çocuktan %90'ının sosyal yetim olduğunu ortaya koymaktadır.⁷ Sokakta yaşayan çocuk sayısı ise tam olarak tespit edilememektedir. Günümüzde birçok çocuk yiyecek, içecek, kalacak yer gibi temel ihtiyaçları karşılanırsa dahi ihtiyaçlarına ve yaşına uygun düzenli eğitim alma, ileride sağlıklı bir yetişkin olabilmek için gerekli olan sevgi, ilgi ve desteği görme noktasında ciddi yoksunluklar yaşamaktadır.⁸

Sosyal yetimliğin sonuçları ebeveyn kaybından doğan yetimliğin sonuçları ile benzerlik göstermekle birlikte, başka bazı ağır psikolojik sonuçları da olabilmektedir. Sosyal yetimliğin kolayca tespit edilemeyen bir diğer boyutu da istismarlardır. Uzmanlar Covid-19 sürecinde evlerine kapanan çocukların önemli bir kısmının türlü şekillerde istismara maruz kaldığını ifade etmektedir. Fiziksel, psikolojik, cinsel istismar ve bu dönemde yoğun internet kullanımına bağlı olarak artan çevrimiçi istismarlar, çocuklar için büyük bir tehlike oluşturmaktadır.

Çocukların ilgi, sevgi, saygı, her şartta değer görme ve desteklenme ihtiyaçları karşılanmadığında psikolojik olarak ciddi zarar gördükleri araştırmalarla sabittir. Psikolojik şiddet, diğer istismar türlerini de kapsayan bir istismar biçimidir. Duygusal şiddet ise; bağırma, aşağılama, korkutma, reddetme, sevgisizlik, çocuktan yaşının üstünde sorumluluk bekleme, kardeşler arasında kıyaslama ve ayırım yapma, aşırı baskı ve otorite kurma, çocuğu bağımlı kılma, aşırı koruyucu olma, cezalandırma, küçük yaşta çalıştırma gibi tutum ve davranışları

Ebeveynlerin sorumluluklarını yerine getirmemesi sonucu türlü yoksunluklar yaşayan çocukların durumu, sosyal yetimlik kavramı ile ifade edilmektedir.

içermektedir.⁹ Bu nevi istismarlar, tespit edilmesi zor ancak en sık rastlanan istismarlardır ve çocuğun kimliğine zarar vererek davranışsal bozukluklara, ileri boyutta kronikleşen psikolojik ve bedensel rahatsızlıkların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedirler.¹⁰

Araştırmalar, ebeveyn ihmali nedeniyle dünyada her yıl yaklaşık 200 milyon çocuğun cinsel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır.¹¹ Bu türden bir istismar iki farklı şekilde gerçekleşebilmektedir. İlki fiziksel olmayan cinsel istismardır; cinsel içerikli konuşmalar, teşhircilik, röntgencilik, çocuğa pornografik film seyrettirme, çocuğun cinsellik içeren reklamlarda, filmlerde ve oyunlarda oynatılması vb. İkincisi ise fiziksel temaslı cinsel istismarlardır; cinsel amaçlı dokunma ve okşama, cinsel organın vücudun herhangi bir yerine dokundurulması ya da cinsel ilişki, fuhuş, müstehcenlik vb. bu kategoriye girmektedir.¹²

İnternet İzleme Vakfı'nın (IWF) 2015 ve 2016 yıllarında dünya genelinde yaptığı bir araştırma, çocuk istismarına yönelik pornografik içerikli fotoğraf ve video gibi materyallerin çoğaltılması, indirilmesi ve paylaşılmasında Avrupa'nın merkez olduğunu ortaya koymuştur. 2015 yılında çocuk istismarı içerikli web sayfalarının

tıklanma oranları Avrupa'da yaklaşık %41, Kuzey Amerika'da %57 civarında iken 2016 yılında aynı oranlar Avrupa'da %60, Kuzey Amerika'da %37 olmuştur. Bu tür yayınlara artan bir talebin olduğunu vurgulayan çocuk koruma örgütleri, yapılan çalışmaların ve çıkarılan yasaların çocuğun cinsel istismarını önlemeye yetmediğini belirtmektedir. Avrupa'da bu türden yasa dışı içeriği en çok bulunduran ülke Hollanda'dır. Avrupa'da kullanılan 34.212 web sayfasında Rusya ve Türkiye kaynaklı istismar unsurları bulunduğu tespit edilmiştir. Her materyalin hazırlanmasında en az bir çocuğun kurban edildiği, her bir görüntüleme çocukların istismar edildiği ve bu materyalleri kasıtlı aratan kişilerin dünyadaki çocuk istismarı rakamlarını beslediği ortadadır.¹³

Covid-19 pandemisi sebebiyle pek çok işlemin internet üzerinden gerçekleştirilmesi, tüm kademelerde eğitimin online verilmesi, sosyal medya platformlarında

fenomen olma gibi motivasyonlarla sanala olan bağımlılığın artması, çocuk çevrimiçi istismarı ve pedofili vakalarını artıran en önemli etkenlerdir.

Araştırmalar, cinsiyet fark etmeksizin her çocuğun bir şekilde istismara maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Çocuk istismarı ile ilgili yapılan bazı çalışmalar, 0-18 yaş aralığındaki çocukların pedofillerin hedefinde olduğunu göstermektedir. Filmler, reklamlar, dergiler ve yasa dışı faaliyetlerle bir sektör hâline gelen çocuğun cinsel istismarı konusu, sebep ve sonuçları itibarıyla tam bir insanlık sorunudur. Bu durum, mağdur ve fail arasında bir sorun olması yanı sıra aynı zamanda toplumsal bir anomali hâlini de yansıtan, acil müdahale ve önlem alınması gereken evrensel bir sorundur.

Anne veya baba hayatta olmasına rağmen çocuğun kabullenilmeyişi, aile ortamından mahrum bırakılması, çocukta yaşam boyu süren travmalara sebep

Uzmanlar Covid-19 sürecinde evlerine kapanan çocukların önemli bir kısmının türlü şekillerde istismara maruz kaldığını ifade etmektedir.

olmakta; zihinsel aktivitede gerileme, değersizlik duygusu, sevgisizlik ve yalnızlık hissi gibi bireyin hayatının her anını etkileyen olumsuzluklar gelişebilmektedir. Böylesi duygusal travmalar yaşayan bireyler için yanlış arkadaşlıklar kurma, madde ve alkol bağımlılığı, fuhş zorlanma, kaçırılma vb. riskler de artmaktadır. Ayrıca aidiyet hissi geliştirme konusunda sorun yaşayan bu çocuklarda öfke ve saldırganlık, sosyal uyumsuzluk ve suça karışma gibi olumsuzluklar da sık görülebilmektedir. Elbette tüm yetim ve sosyal yetimlerin olumsuz şartlarda yaşadığını söylemek doğru değildir; resmi kurumlarca gözetim ve koruma altına alınan çocukların koşullarının iyileştirilmesi için resmî ve sivil pek çok kuruluş tarafından çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çocuklara karşı görevli olan tüm kurumların gerekli çalışmaları her zaman hakkıyla yerine getirmesi büyük önem arz etmektedir; zira ileride toplumsal anomi unsuru olabilecek potansiyeldeki grupların zamanında teşhis edilip rehabilite edilmesi, hem ülkenin hem de dünyanın geleceği için kritik

önemdedir. Özetle toplumların refahı ve kalkınması için bütün çocukların sağlıklı ortamlarda yetişmesi ve iyi eğitim alması öncelikli koşullardan biridir.

Sebeplerine ve sonuçlarına bakıldığında sosyal yetimlik konusunun tüm toplumu ilgilendiren; siyasi, sosyal ve dinî arka planı olan ve bütüncül bir çalışma gerektiren bir mesele olduğu görülmektedir. Bu noktada yalnızca sonuç olan yetimlikle ilgilenmenin yeterli olmadığı, önemli olanın bu sonuca götüren sebeplerin tespit edilerek ortadan kaldırılması olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu amaçla resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarınca bilinçlendirme ve destekleme çalışmaları yapılarak bireylerin hassasiyetlerinin artırılması gerekmektedir. Toplumların en öncelikli meselelerinden biri olan bu konuyla ilgili ciddi sosyal ve psikolojik tedbirlerin alınması büyük önem arz etmektedir; dolayısıyla her kesimin kolaylıkla ulaşabileceği maddi ve manevi destek merkezleri kurulması, bu yönde atılacak en önemli adımlardan biri olacaktır.

DÜNYADA YETİMLERİN DURUMU

Savaş ve çatışmalar, doğal afetler, salgın hastalıklar, ekonomik yoksulluk, göç hareketleri gibi sorunlar nedeniyle yetim sayısı tüm dünyada giderek artmaktadır.

7,7 milyar olarak tahmin edilen dünya nüfusunun 2,2 milyarını oluşturan çocuklar her gün türlü sebeplerle korumasız kalmaktadır. Anne veya babasından

Anne veya babasından birini yahut her ikisini kaybeden 0-18 yaş arası tüm çocuklar yetim olarak kabul edildiğinde, bugün dünya genelindeki yetim sayısının 140 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir.

birini yahut her ikisini kaybeden 0-18 yaş arası tüm çocuklar yetim olarak kabul edildiğinde, bugün dünya genelindeki yetim sayısının 140 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir.¹⁴ 61 milyonu Asya, 52 milyonu Afrika, 10 milyonu Latin Amerika, 7,3 milyonu Doğu Avrupa ve Orta Asya coğrafyasında yaşayan bu çocukların yaklaşık 15,1 milyonunun her iki ebeveynini de kaybettiği belirtilmektedir.¹⁵

Bütün bu resmî verilerin yanı sıra dünya genelinde çeşitli sebeplerle birçok çocuğun “yetim” olarak kaydedilmediği de bilinmektedir. “Görünmez çocuklar” yani doğum kaydı hiç tutulmamış olanlar, tutulsa bile ebeveyni öldüğünde akrabası sahip çıktığı için yetim olarak belirtilmemiş olanlar veya farklı teknik imkânsızlıklar ve ihmaller nedeniyle kaydedilmemiş olanlar dâhil edildiğinde, söz konusu rakamın belirtilenden çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bütün bu koşullar dikkate alındığında, dünya genelindeki gerçek yetim sayısının 400 milyonu bulabileceği tahmin edilmektedir.¹⁶

Günümüzde yetimliğe yol açan ve yetim sayısını arttıran sebeplerin başında savaşlar ve iç çatışmalar gelmektedir. Özellikle yetim sayılarının

çok yüksek olduğu Suriye, Irak, Doğu Türkistan, Somali, Mali, Sudan, Filistin, Afganistan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Mısır, Kenya, Nijerya, Yemen, Myanmar ve Cezayir gibi ülkelere bakıldığında buraların ya sıcak çatışma bölgeleri ya baskıcı rejimlerin hüküm sürdüğü coğrafyalar ya da yakın geçmişte büyük çatışmaların yaşandığı yerler olduğu görülmektedir. Bu ülkelerdeki yetim sayıları, neredeyse tüm dünyadaki yetimlerin üçte birine tekabül etmektedir.

Doğal afetler sonucu ortaya çıkan insani krizler de ebeveyn kaybına yol açan en önemli sebepler arasındadır. Her yıl yaşanan afetlerde ortalama 500.000’e yakın insan hayatını kaybetmekte, milyonlarca insan büyük maddi zarara uğramaktadır. Bu afetlerin en yıkıcı sonuçlarından biri de hiç kuşkusuz geride kalan binlerce korunmasız çocuktur. Bölgelere göre niteliği farklı olan doğal afetlerin yol açtığı hasar da farklıdır; örneğin Endonezya, İran, Nepal gibi ülkelerde depremlere, Afrika ülkelerinde kuraklık ve açlığa bağlı sebeplerle oluşan ebeveyn kayıpları söz konusudur. Görece kalkınmış ülkelerle Batı ülkelerinde ise, ağırlıklı olarak sosyal yetimlik vakaları görülmektedir.

Ebeveyn kaybı yaşayan çocukları bekleyen riskler ve tehditler, bir sebeple korunmasız kalan tüm çocuklar için söz konusu olduğundan, bu çocukların tamamının koruma altına alınması büyük önem arz etmektedir. Ağır işlerde çalıştırılma, çocuk askerlik, organ ve fuhuş mafyası ile çeşitli suç örgütlerinin ağına düşme bu çocukların en sık maruz kaldığı tehlikelerdir. Örneğin

günümüzde 30'dan fazla ülkede yaklaşık 300.000 çocuğun aktif olarak savaştırıldığı,¹⁷ dünya genelinde 5-17 yaş arası en az 218 milyon çocuk işçi olduğu ve bunların en az 73 milyonunun tehlikeli işlerde çalıştırıldığı belirtilmektedir.¹⁸ Bu çocukların da önemli bir kısmını yetim veya kimsesiz çocuklar oluşturmaktadır. 1987-2007 yıllarını kapsayan 20 yıllık sürede kayıtlara geçen kayıp çocuk sayısı 1 milyondur. Bu çocukların büyük bölümünün ise suç örgütlerince kaçırıldığı tahmin edilmektedir.¹⁹

Yetim çocukların karşılaştığı en ciddi sorunlardan biri de ilk bakışta fark edilmesi kolay olmayan toplumsal dışlanma

ve izolasyondur. Ebeveynlerden birinin veya her ikisinin kaybı sebebiyle oluşan psikolojik yıkım, çocuğun kendini kapatmasına yol açabildiği gibi akraba, akran veya sosyal çevrenin farklı muamelesi de çocuğun kendisini yalnızlaştırmasına yol açabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı bir çalışma, 10-19 yaş arası intihara bağlı ölümlerin 2002'den bu yana arttığını ortaya koymaktadır.²⁰ Bu rakamlar, intihar kelimesi ile yan yana dahi gelmemesi gereken bir çağ olan çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki travmaların zannedildiğinin aksine hiç de geçici olmadığını açıkça göstermektedir.

Günümüzde 30'dan fazla ülkede yaklaşık 300.000 çocuğun aktif olarak savaştırıldığı, dünya genelinde 5-17 yaş arası en az 218 milyon çocuk işçi olduğu ve bunların en az 73 milyonunun tehlikeli işlerde çalıştırıldığı belirtilmektedir.

Mülteci durumuna düşme veya başka ülkelere evlatlık verilme, yetim çocukların karşı karşıya kaldığı en ciddi sorunlardan biridir. Özellikle mülteci durumundaki yetim veya korumasız çocuklar istismar, horlanma, dini veya ırkından dolayı ayrımcılığa uğrama gibi tehlikelerle her an karşılaşabilmektedir. Bu gruptaki çocuklar için yukarıdaki tehditler bertaraf edilse bile göç edilen ülkelerde uygulanan asimilasyon politikaları, ömür boyu sürececek bir başka risk olarak öne çıkmaktadır.

Eğitim konusu yetim ve korumasız durumdaki çocuklar için en sorunlu alanlardan biridir. Bugün pek çok araştırma, ebeveyn yokluğu ile akademik başarı arasında doğrudan ilişki olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Yapılan çalışmalar, tek ebeveynli veya kimsesiz çocukların eğitim başarısının ebeveynleri yanında büyüyen çocuklara göre daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buna bir de savaş ortamında yetimlik durumu eklendiğinde, bu çocukların hem eğitim sistemine katılımlarının hem de eğitim başarılarının büyük oranda düştüğü görülmektedir. Bugün dünya genelinde düzenli olarak okula gidemeyen ve eğitim alamayan çocuk sayısı 263 milyondur.²¹

Eğitim seviyesinin en düşük olduğu ülkelerin ortak özelliklerine bakıldığında, buraların yoksulluk ve savaş bölgeleri

olduğu görülmektedir. Üstelik bu ülkeler dünyanın en az gelişmiş ülkeleri olduğundan, bu konudaki eksiklik kronik bir sorun olarak birkaç nesli etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin yaklaşık 11 milyon çocuk nüfusu olduğu tahmin edilen Suriye'de okul çağındaki 8 milyon çocuktan 3 milyonu okula gidememektedir.²² Afganistan'da da uzun yıllar süren savaş sona ermiş olsa bile ülkedeki okul çağındaki çocukların %42'si hâlâ okula gidememektedir. Okula gidemeyenlerin büyük bölümünü ise kız çocukları oluşturmaktadır. Somali'de de okul çağı çocuklarının %49'u okula gidememektedir.²³ Yemen'de ise hiç okula gidemeyen çocuk sayısı 2 milyondur.

*BM Kalkınma Programı Raporu'*na göre, sadece temel düzeyde eğitim alabilen veya okuma yazmayı çevresinden öğrenebilenlerin yoksulluk, savaş ve doğal afet yaşanan bazı ülkelerdeki oranları şöyledir: Güney Sudan ve Mali %27, Afganistan %28, Etiyopya %49, Haiti %52, Pakistan %55, Bangladeş %57.²⁵ Burada verilen rakamlar sürekliliği olan bir eğitimi değil, yalnızca okuryazarlığı ifade etmektedir; dolayısıyla bu ülkelerdeki genel eğitim kalitesindeki görünümün gerçekte çok daha olumsuz olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca eğitim imkânından mahrum kalan çocukların çoğunluğunun yetim veya kimsesiz olduğu tahmin edilmektedir.²⁶

Çocukların, özellikle yetimlerin korunması, toplumların en temel vazifelerinden biridir. Bu bağlamda devletlerin çocukların hukuki haklarının korunması, sağlıklı ve güvenli ortamlarda yetişebilmeleri için etkili sosyal politikalar geliştirmeleri büyük önem arz etmektedir; ancak pek çok ülke bu konuda kelimenin tam anlamıyla sınıfta kalmış durumdadır. Çocuk haklarını gerçekleştirme düzeyine göre en düşük seviyede bulunan Asya kıtasında 61 milyon yetimin tamamen savunmasız bir hayat sürme riskiyle karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Bu konuda acil önlem alınması gereken ülkelerin başında, 31 milyonu bulan resmi yetim sayısı Hindistan gelmektedir. Doğumların sadece %41'inin kayıtlı olduğu ülkede, geleneksel sınıflar arasındaki katı çizgiler sebebiyle yaşanan toplumsal eşitsizlik, yoksulluk ve diğer olumsuzluklar yüzünden gelişen hastalık ve salgınlar, ülkedeki yüksek yetim nüfusunun asıl sebebi olarak görülmektedir. Yine Asya kıtası ülkelerinden Bangladeş'te 4,9 milyon,²⁷ Pakistan'da 4,4 milyon²⁸ yetim bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu ülkelerde de doğum kaydı sistemi gelişmediğinden görünmez çocuk olarak tanımlanan kısımdaki yetim sayılarının belirtilen rakamlardan çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Afrika kıtasında ise Nijerya 17,5 milyon yardıma muhtaç yetim sayısı bu alanda en sorunlu ülkelerin başında gelmektedir.²⁹ Bu ülkedeki çocukların 2,5 milyonunun HIV nedeniyle yetim kaldığı bildirilmektedir.³⁰ Bir diğer kıta ülkesi Etiyopya'da ise 6 milyon yetim olduğu kaydedilmektedir.³¹ Burada da 14 yaş altı çocukların %44'ünden fazlası HIV sebe-

biyle yetim kalmıştır.³² Yine Uganda'da 2,9 milyon, Sierra Leone'de 310.000 çocuğun bu hastalık yüzünden yetim kaldığı belirtilmektedir.³³ Zimbabve'deki yetimlerin %74'ünün, Güney Afrika'dakilerin de %63'ünün yetimlik sebebinin HIV olduğu kaydedilmektedir.³⁴ 3 milyona yakın yetimin bulunduğu Kenya'daki çocukların üçte biri de bu hastalık dolayısıyla yetim kalmıştır.³⁵ Afrika genelinde çok sayıda çocuk ebeveynlerinden geçen bu virüs sebebiyle yaşamını yitirmiştir. Örneğin 6 milyon yetimin bulunduğu Etiyopya'da, en az 85.000 çocuğun HIV taşıyıcısı olduğu belirtilmektedir.³⁶ Dünya genelinde HIV nedeniyle yetim kalan çocuk sayısının 13 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir.³⁷

Yetim nüfusun fazla olduğu ülkelerin ortak özelliği, en az gelişmiş ülkeler kategorisinde olmalarıdır. Söz konusu ülkelerin nüfuslarının en az yarısı yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır. Bu ülkelerdeki kronik yoksulluktan en fazla etkilenen kesimse çocuklardır; buralardaki mevcut olumsuz koşulların çocukların yaşam hakkını tehdit ettiği açıkça görülmektedir.

SAVAŞ MAĞDURU YETİMLER

Herkes için çok zorlu olan savaş koşulları, yetim ve kimsesiz çocuklar için çok daha dayanılmazdır. Yetimler bir yandan savaş ortamının tehlikelerini yaşarken bir yandan da beslenme, barınma, sağlık, güvenlik ve eğitim başta olmak üzere temel gereksinimlere erişim konusunda ciddi sorunlar yaşamakta; her türlü sosyal, ekonomik ve psikolojik zorlukla karşı karşıya kalmaktadırlar. Hastalık, açlık, engellilik, kaçırılma gibi sorunlarla mücadele eden çocuklar, savaş koşullarında her çeşit istismara açık hâle gelmektedir.

Savaş bölgelerinde tek başlarına hayatta kalmaya çalışan yetimlerin karşılaştığı en önemli problemlerden biri de yeterli ve gerekli sağlık yardımına erişememeleridir. Bulundukları yerlerdeki tıbbi imkânların kısıtlı olması veya hiç olmaması, korumasız durumdaki çocukların mağduriyetini daha da arttırmaktadır.

Hayatını kaybeden binlerce çocuk, sivil kayıplar olarak kayıtlara geçerken geride kalan yüz binlercesi ise bir şekilde hayata tutunmaya çalışmaktadır.

Bugünse, 2019 yılı sonlarında başlayan küresel salgının etkilerinden korunmak için evlerine kapanan insanlar, dışarıda korumasız durumda milyonlarca çocuk olduğunu unutmuş görünmektedir.

UNICEF'in 2020 Yılı Çocuk Ölümü Tahminleri adlı raporuna göre, 5-14 yaş arası çocuk ölümleri sıralamasında Afrika kıtası birinci, Güney Asya ikincidir.³⁸

Bugün savaş bölgelerinde yaşam mücadelesi veren halklar; hem kendi ülke yönetimleriyle hem muhalif ve taraf ülkeler arasındaki siyasi-ekonomik rekabetle hem de Covid-19 pandemisi ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte BM, salgınla baş edebilmek için ateşkes çağrısında bulunmuş ve karşılıklı

2019 yılı sonlarında başlayan küresel salgının etkilerinden korunmak için evlerine kapanan insanlar, dışarıda korumasız durumda milyonlarca çocuk olduğunu unutmuş görünmektedir.

anlaşmaları teşvik etmiştir; ancak tarafların ateşkese uymaması bir yana, krizi fırsata çevirerek yeni siyasi-ekonomik stratejileri uygulamaya geçirmesi, bu bölgelerdeki kırılgan grupları birçok yeni sorunla daha baş başa bırakmıştır. Savaş ve çatışma koşullarında daha büyük bir risk oluşturan bu bulaşıcı ölümcül hastalık karşısında korunmasız kalanların en başında ise kimsesiz çocuklar gelmektedir. Salgın öncesinde de savaş, yetersiz sağlık hizmetleri, yoksulluk, kıtlık, sanitasyon eksikliği ve çeşitli bulaşıcı hastalıklarla mücadele eden az gelişmiş bu ülkelerin çocukları, salgınla birlikte tamamen unutulmuştur.

Öte yandan salgının dahi durduramadığı sıcak çatışmalar, 2020 ve 2021 yılında Afganistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Suriye, Burkina Faso, Mali, Nijer ve Güney Sudan'da devam etmiştir.

UNICEF raporunda çocuk ölümleriyle ilgili verilen sayılar dudak uçuklatacak oranda yüksektir. Ölüm sebebi verilmek-

sizin en yüksek ve en düşük tahminlerin ortalaması alınarak belirtilen sayılara göre 5-14 yaş arası çocuk ölümlerinin en fazla olduğu ilk 10 ülke sırasıyla şöyledir:

No	Ülke	Çocuk Ölümleri (5-14 Yaş)
1	Nijer	30.292
2	Somali	25.365
3	Mali	22.123
4	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	22.121
5	Sierra Leone	21.569
6	Nijerya	21.268
7	Burundi	21.322
8	Güney Sudan	21.043
9	Benin	19.896
10	Burkina Faso	17.391 ³⁹

Korumasız Mülteci Çocuklar

Savaş alanlarında hayatta kalmayı başaran yetimlerin sıcak çatışma bölgelerinden çıktıktan sonra yaşadıkları süreç çok daha sorunlu geçmektedir; ya bir mülteci kampında ya da göç yollarının bilinmezliğinde yeni tehlikelerle mücadele etmek

zorunda kalan bu çocuklar için artık çok daha zorlu günler başlamaktadır.

Savaş ve çatışmalar sebebiyle yerinden edilen çocukların sayısı bugüne kadar tespit edilen rakamların çok üzerine çıkarak 19 milyona yükselmiştir. 2019

Savaş ve çatışmalar sebebiyle yerinden edilen çocukların sayısı bugüne kadar tespit edilen rakamların çok üzerine çıkarak 19 milyona yükselmiştir.

yılında 12 milyon çocuk yerinden edilirken; bunların 3,8 milyonu çatışma ve şiddet, 8,2 milyonu ise çoğunlukla sel ve fırtına gibi felaketler yüzünden göç etmek zorunda kalmıştır.⁴⁰ Dünya toplumunun en hassas ve kırılgan kesimini oluşturan yetim çocukları bekleyen kötü niyetli oluşumlar ise her güzergâhta pusu kurmuş durumdadır. İnsan kaçakçıları, savaş ağaları, organ tacirleri, fiziksel ve cinsel istismar çeteleri ve daha nice, göç yollarındaki korumasız çocuklar için ciddi riskler oluşturmaktadır.

Bazı kaynaklar, 2020 yılında evlerini terk etmek zorunda kalan çocuk sayısının 31 milyonu bulduğunu kaydetmektedir. Bu çocukların 17 milyondan fazlası kendi ülkesi içinde yerinden edilmiştir; çocukların 12,7 milyonu

mülteci, 1,1 milyonu ise sığınmacı statüsündedir.⁴¹

Tehlikeli ve zorunlu göç yolcuğu sonunda mülteci kamplarına ve göçmen kabul merkezlerine ulaşabilen korumasız çocukların aşırı kalabalık ortamlarda salgından korunacak fiziksel mesafe, sağlık hizmetlerine erişim, beslenme ve öz bakım ihtiyaçlarını karşılayacak imkânları da bulunmamaktadır.

Uzun süredir ülkesinden, ailesinden kopmuş vaziyette olan 19 milyon çocuğun hükümetlerin ve sivil toplum kuruluşlarının ortaklaşa çalışmalarıyla acilen korumaya alınması ve mümkün mertebe ailelerine teslim edilmesi gerekmektedir. Yetim olan milyonlarca çocuğun ise gerekli fiziksel ve psikolojik bakımları, uzman ekiplerin bulunduğu merkezlerde sağlanmalıdır.

Oyuncak Değil, Soğuk Demirden Gerçek Silahlı Çocuklar

Savaşın çocuklar için en yıkıcı sonuçlarından biri de “çocuk asker” meselesidir. Küresel çatışmalarda yer alan çocuk asker sayısının beş yıl içinde %159 arttığı⁴² ve 2012’den bu yana 30’dan fazla ülkede en az 300.000⁴³ çocuğun aktif olarak savaştırıldığı belirtilmektedir.

Çocuklar savaş ve çatışmalarda sahada savaşçı, intihar bombacısı ve canlı kalkan olarak; kontrol noktalarında kuryelik ve casusluk yaptırılarak ve benzeri başka birçok şekilde kullanılmaktadır.

Savaş bölgelerinde eğitim altyapısının yıkılması, çocukların hayatını uzun vadede derinden etkilemekte, iyi bir gelecek inşa etme imkânlarını ellerinden almaktadır. Savaş ve çatışmalarda okulların hedef alınması, binlerce çocuğun ve eğitim görevlisinin hayatına mal olmaktadır. BM’nin 2016-2018 yıllarını kapsayan bir raporunda Mali’de 657, Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde 396, Irak’ta 161, Afganistan’da 68, Suriye’de 67, Somali’de 64, Güney Sudan’da 52, Orta Afrika Cumhuriyeti’nde 28 okulun saldırıya uğradığı kaydedilmektedir.⁴⁴

Savaş bölgelerinde çoğunlukla ev ve çadırlarda sürdürülmeye çalışılan eğitim faaliyetleri çocukların iyi bir gelecek kurmaları için yeterli olamamaktadır. Kaliteli bir hayat şansı ellerinden alınan bu çocuklar ya silahlı gruplara katılmakta ya da çocuk işçi olarak son derece ağır koşullarda çalışmak zorunda kalmaktadır.

İstismar vakaları da savaş bölgelerinde bir hayli yaygındır. Araştırmalar savaş bölgelerindeki 15 yaş altı 40 milyon çocuğun istismar ve ihmal mağduru olduğunu ve bu çocukların düzenli sağlık ve sosyal bakım hizmetine ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.⁴⁵ Örneğin iç savaş ve işgal yorgunu Afganistan’da her yıl en az 1.500 çocuğun cinsel istismara uğradığı fakat çeşitli sebeplerden ötürü bu olayların sorumlularının ortaya çıkartılıp cezalandırılmadığı bildirilmektedir.⁴⁶

Bütün bu sayılanların yanı sıra savaş mağduru çocuk ve yetimler, mülteci akışının yoğun olduğu sınır hatlarında insan tacirlerinin, organ mafyalarının vb. diğer kötü niyetli oluşumların hedefi olmaktadır. Araştırmalar her yıl yaklaşık 1,2 milyon çocuğun insan ticaretine konu olduğunu ortaya koymaktadır.⁴⁷ Bu çocukların önemli bir bölümünü de yetimler oluşturmaktadır. Suç örgütlerinin hedefinde olan yetim ve kimsesiz çocuklar, ayrıca farklı ülkelere para karşılığında evlatlık olarak gönderilmekte yahut dilendirilmekte veya fuhşa zorlanmaktadır. Özellikle Suriye’deki savaştan sonra Avrupa’ya göç eden çocukların binlercesinden haber alınamaması, büyük bölümü yetim olan bu çocukların akıbeti konusunda ciddi endişelere sebep olmaktadır.⁴⁸

Kız çocuklarının büyük ölçüde cephe hatlarından uzakta kullanıldıkları için

Çocuklar savaş ve çatışmalarda sahada savaşçı, intihar bombacısı ve canlı kalkan olarak; kontrol noktalarında kuryelik ve casusluk yaptırılarak ve benzeri başka birçok şekilde kullanılmaktadır.

genellikle çatışmalara katılmadıkları düşünülse de bu doğru bir tespit değildir. Örneğin Afrika'da çocuk askerlerin %30-40'ı kızdır. Kız çocukları aynı zamanda büyük oranda cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Yapılan çalışmalar savaş ortamlarında bu tür istismar olaylarının %40 civarında arttığını göstermektedir.⁴⁹

Ortaya çıkan bu vahim tablo, kriz bölgelerinde çalışan resmi ve sivil tüm insani yardım kuruluşlarının yetimlerin sadece barınma ve gıda ihtiyaçlarının

karşılmasına değil onların korunma, psikolojik destek, tedavi ve rehabilitasyon gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına da ağırlık vermeleri gerektiğini göstermektedir. Yetimlerin içinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak kişiye özgü bakım modelleri geliştirilmesi, savaş yaşamış çocukların normal hayata dönüşü için büyük önem arz etmektedir.

İnsanın en çok ilgi ve şefkate ihtiyaç duyduğu çocukluk döneminde doğal afetler, savaş, fakirlik gibi sebeplerle düştüğü göç yollarında istismara, tacize uğraması; savaşmaya, çalışmaya zorlanması; her türlü zorbalığa maruz kalması; insani değerleri emperyalist emelleri uğruna çiğneyen devletlerin insanlığa verdiği en büyük zararlardan biridir. Bu durum, şüphesiz gelecekte kural tanımayan, acımasız ve saldırgan nesiller üretecek ve insanlığı pek çok yeni problemle karşı karşıya bırakacaktır.

ÇOCUK YOKSULLUĞUNUN SONUÇLARI

Covid-19 salgınıyla birlikte, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerdeki ekonomik uçurum derinleşirken mutlak yoksulluk yaşayan çocuk sayısında da ciddi bir artış gözlemlenmektedir. Mutlak yoksulluk, diğer bir ifadeyle çok boyutlu yoksulluk, kişinin hayatta kalması için gerekli olan ihtiyaçlarının karşılanamaması anlamına gelmektedir. Kavramın içerisinde beslenme, barınma, temiz içme suyu, sağlıklı bir ortamda yaşam, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere erişim eşitliğinin sağlanmaması gibi durumlar bulunmaktadır.

UNICEF'in 2020 Eylül ayında yayımladığı verilere göre, mutlak yoksulluk yaşayan çocuk sayısı Covid-19 salgını sebebiyle 1,2 milyara yükselmiştir. Düşük ve orta düzeyde gelişmiş ülkelerdeki yoksul çocuk sayısı ise %15 artarak 150 milyona ulaşmıştır.⁵⁰ Yoksulluğun giderilmesi konusunda 2000 yılından 2014 yılına kadar tüm dünyada uygulanan politikalar ve sivil toplum kuruluşlarının desteği ile ilerleme kaydedilmiş, ancak 2014'ten itibaren küresel yoksulluk tekrar artmaya başlamıştır. 2013 yılında 630 milyon olan açık yaşayan kişi sa-

yısı 2018 yılında 50 milyon artarak 680 milyona, 2019 yılında da 690 milyona yükselmiştir. 2019 yılında yapılan araştırmalarda, Covid-19 pandemisinin gıda üretim, dağıtım ve tüketim sürecini sekteye uğratması sebebiyle en az 83 milyon kişinin yetersiz beslenmeye bağlı olarak açlıkla mücadele ettiği, bu sayının 2020 yılı sonunda 132 milyonu bulduğu belirtilerek, mutlak yoksulluk yaşayacak kişi sayısındaki artışa dikkat çekilmiştir.⁵¹ Yaşanan salgın nedeniyle çözüm konusunda ilerleme kaydedilen problemlerde yeniden bir gerileme olduğu görülmektedir.

BM'nin yaptığı açıklamalara göre, 2020 yılında yetersiz beslenmenin en yaygın görüldüğü kıta 381 milyon kişiyle Asya'dır. Ardından 250 milyonla Afrika ve 48 milyonla Latin Amerika ve Karayipler gelmektedir.⁵² 2014 yılından itibaren dünya nüfусundaki artışla birlikte akut yoksulluk yaşayan kişi sayısı da artmıştır. Nüfusa göre beslenme sıklığı karşılaştırıldığında, Afrika genelinde insanların %19,1'inin yetersiz beslendiği görülmektedir; dolayısıyla Afrika, yoksulluktan en fazla etkilenen kıta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oran Asya'da %8,3, Latin Amerika ve Karayipler'de %7,4'tür. Afrika'daki durum diğer kıtalardan iki kat daha kötüdür. Mevcut eğilimler devam ederse 2030 yılına gelindiğinde Afrika, dünyada kronik açlık çeken insanların yarısından fazlasına ev sahipliği yapacaktır.⁵³

Dünya genelinde her gün ortalama 10.000 çocuk yoksulluk, açlık veya bunlara bağlı sebeplerle hayatını kaybetmektedir. BM'nin 2020 yılı raporu

incelendiğinde, vefat eden bu çocukların genellikle Afrika ve Güney Asya'da yoğunlaştığı görülmektedir. Söz konusu rakamın büyük bölümünü ise yetim ve kimsesiz çocukların oluşturduğu belirtilmektedir.⁵⁴

BM tarafında hazırlanan *Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenmenin Durumu* adlı rapora göre, günümüzde 3 milyarı aşkın insanın alım gücü sağlıklı bir diyet sürdürmek için yeterli değildir. Bu durum özellikle Sahra-altı Afrika'da ve Güney Asya'da yaşayan nüfusun %57'si için geçerlidir. Rapora göre, 2019 yılında beş yaş altı çocukların üçte biri ila dörtte birinin (191 milyon) gelişimi sekteye uğramış, çocuklar ya çok kısa ya da çok zayıf kalmışlardır.⁵⁵

UNICEF'in 2021 yılı tahminlerine göre Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kuzeydoğu Nijerya, Sahel Kuşağı (Burkina Faso, Mali, Nijer), Güney Sudan ve Yemen'deki toplam 10,4 milyon çocuk, akut yetersiz beslenme sorunu ile karşı karşıyadır.⁵⁶

UNICEF'in 2020 Eylül ayında yayımladığı verilere göre, mutlak yoksulluk yaşayan çocuk sayısı Covid-19 salgını sebebiyle 1,2 milyara yükselmiştir.

Temel besin ihtiyaçlarının karşılanması sebebiyle ölüm tehlikesi yaşayan milyonlarca çocuk olduğu bilinmektedir. Örneğin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde en az 1 milyonu şiddetli olmak üzere toplam 3,3 milyon çocuk; Kuzeydoğu Nijerya'da 300.000'i şiddetli olmak üzere 800.000'den fazla çocuk; Güney Sudan'da yaklaşık 1,4 milyon çocuk; Yemen'de 358.000'i şiddetli olmak üzere 2 milyondan fazla çocuk; Güney Yemen'de ise 1,4 milyon çocuk akut yetersiz beslenmeden dolayı hayati risk altındadır.⁵⁷

Covid-19 salgının en çok zarar verdiği ülkeler sıralamasının başında Afganistan, Bolivya, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Libya, Madagaskar, Pakistan, Sudan ve Yemen gelmektedir.

2019 yılında dokuz ülkeden yedisinde çocuk ölüm oranları yüksek seyretmiş, beş yaş altı çocuklar arasındaki her 1.000 canlı doğumda 50 ölüm yaşanmıştır.⁵⁸ UNICEF'in 2020 *Çocuk Ölümleri Tahmini Raporu*'na göre, 2019 yılı beş-dokuz yaş arası ölüm oranının yüksek seyrettiği ilk

10 ülkenin yer aldığı coğrafyalara bakıldığında; buraların sıcak çatışmalar, akut yoksulluk ve sağlık hizmetine erişim sağlamamayan mağduriyet bölgeleri olduğu görülmektedir. Beş-dokuz yaş arası ölüm oranının en fazla olduğu ülke 16.814 ile Somalidir; ardından sırasıyla Nijer (15.738), Çad (15.207), Kamerun (14.339), Fildişi Sahili (14.307), Mali (13.751), Sierra Leone (13.670), Güney Sudan (13.604), Nijerya (13.441) ve Gine (12.626) gelmektedir.⁵⁹

Kriz bölgelerinde milyonlarca çocuğu hastalıklardan koruyacak hiçbir sağlık sistemi bulunmaması bir yana buralara yapılacak minimum destek de çeşitli çete ve çıkar grupları tarafından engellenmektedir. Temiz suların kasıtlı olarak kirletilmesi, hastanelerin bombalanması, sağlık çalışanlarının kaçırılması veya katledilmesi, hükümetler ve sivil toplum kuruluşlarınca dışarıdan yapılacak sağlık ekipmanı yardımlarının engellenmesi vb. birçok uygulama, özellikle yetim çocukların yaşadığı mağduriyeti daha da artırmaktadır.

Çocuk İşçiliği

Ağır yoksulluk yaşanan coğrafyalarda Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların kapatılması ve eğitime erişim imkânlarındaki eşitsizlik, buralardaki

mevcut problemleri daha da derinleştirmiştir. Küresel salgınla birlikte ekonomi ve sağlık alanında yaşanan şok, en çok toplumun kırılgan kesimlerini

etkilemiştir. İşsiz kalan tek ebeveynli ailelerde kriz sebebiyle çocukların çalıştırılmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Kayıt dışı istihdam ve ucuz iş gücünün hedefinde olan çocukların tekrar okula dönmesi ise bu koşullarda bir hayli zorlaşmaktadır. 2000 yılından bugüne kadar çocuk işçiliğiyle mücadelede sağlanan 94 milyonluk kazanım da ciddi bir risk altındadır.⁶⁰ Konuyla ilgili çalışma yapan uzmanlar, çocuk işçilerin maruz kaldığı ağır çalışma şartları yanında, çalışma saatlerinin de uzadığını, sağlık ve güvenliklerinin büyük bir tehdit altında olduğunu kaydetmektedir. Bazı çalışmalar, belirli ülkelerdeki yoksulluk oranlarında yaşanan %1’lik bir artışın, çocuk işçiliğinde en az %0,7’lik artışa yol açtığını göstermektedir.⁶¹ Çocuk işçiliğinde artan sayısal değer tersten okunduğunda ise, okullar yeniden açıldığında eğitime dönemeyecek çocuk sayısının elde edileceği belirtilmektedir.

Yetim çocukların yaşadığı insani kriz, salgınla birlikte zirve noktaya ulaşmış durumdadır. Hükümetlerin zorunlu olarak aldığı tedbirler gereği herkesin evine kapandığı bu dönemde, kamplarda yaşamaya çalışan, tehlikeli yollarda tek başına yolculuk yapan, insan kaçakçılarının hedefinde olan, savaş bölgelerinde asker olarak kullanılan, ağır koşullarda işçi olarak çalıştırılan çocukların yaşadığı trajedi tamamen unutulmuş görünmektedir. Oysaki insani yardımlara her zamankinden daha çok ihtiyacı olan toplumun bu en korunmasız kesimine destek verecek çalışmaların artırılması, temel

ihtiyaçlarının ivedilikle karşılanması büyük önem arz etmektedir.

Açlık çeken çocuk sayısını tespit edebilmek ve parametrelerini ölçebilmek için doğrudan mahrumiyet bölgelerine ulaşılması gerekmektedir. Covid-19 salgınının yayılmasını önlemek amacıyla alınan her tedbir, ne yazık ki çocuk yoksulluğunu daha da artırmaktadır. Oysaki tedbirlerle birlikte yapılacak toplumsal hizmetlerin artırılması, yetişkinler için yeni hayat şartlarına uygun çalışma imkânları oluşturulması, çocukların eğitimine daha fazla destek olunması, problemlerin kronikleşerek iyice içinden çıkılmaz bir hâl almasına engel olabileceği gibi, gelecekte yaşanacak sosyal krizlerin de önüne geçecektir.

BABYLİFT OPERASYONLARI DEVAM EDİYOR

1975 yılında ABD-Vietnam Savaşı'yla gündeme gelen *babylift* kavramı, esasen Asyalı çocukların Amerikanlaştırılmasını ifade etmektedir. “Bebek Kurtarma Operasyonu” olarak adlandırılan *Operation Babylift* sırasında resmî rakamlara göre ABD'ye 2.000, Kanada, Avustralya ve Avrupa'ya 1.300 olmak üzere en az 3.300⁶² bebek ve çocuk götürülmüştür. ABD Güney Vietnam'dan aldığı bu çocukların savaş koşulları, yetimlik ve bakımsızlık sebebiyle götürüldüğünü açıklasa da sonradan bu çocukların hepsinin yetim olmadığı anlaşılmıştır. Vietnamlı çocuklar, yetimhanelerden ve hatta ailelerinden alınarak ülkelerinden ve millî köklerinden koparılmıştır.

Bebek Kurtarma Operasyonu'nun arka planında, Vietnam'da 20 yıldan uzun süren savaş sırasında bu ülkedeki yetimlerle ilgili çalışan bazı Batılı grupların çocukların acilen Güney Vietnam'dan tahliye edilmesi kararı yatmaktadır. O dönem için Uluslararası Çocuk Hizmetleri (Holt), Amerika'nın Uluslararası Sosyal Hizmetleri (TAISSA), Katolik Yardım Hizmetleri (CRS), Dünya Vizyon Yardım Örgütü (WVRO), Vietnam Çocukları (FCVN) ve Pearl S. Buck Vakfı (PBF) gibi kuruluşların koordinasyonunda gerekli prosedürler sağlanmış(!) ve çocukların tahliyesine yönelik uçuşlar gerçekleştirilmiştir.⁶³

Operasyonun başlamasıyla ABD ve diğer Batılı ülkelerdeki evlat edinme başvurularının arttığı belirtilmektedir. Bu süreçte evlat edinilen çocukların %91'den fazlasının sekiz yaş altı, %51'inin de iki

yaş altı olduğu; çocukların %57'sinin erkek, %43'ünün kız olduğu; %20'sinin ise melez olduğu kaydedilmiştir. Bu çocukların Güney Vietnam'dan çıkarılması, 1970-1975 yılları arasında yürütülen ülkeler arası bir evlat edinme programı çerçevesinde planlanmıştır.⁶⁴

Günümüzde *babylift* tabiri, uluslararası evlat edinme programlarını nitelemek için kullanılan genel bir kavram hâlini almış olmakla birlikte, esasen Batı'daki bazı zengin ailelerin başka ülkelerden evlat edinmeleri olarak tanımlanmaktadır. Ne var ki insani amaçlarla yapılıyor gibi görünen bu çocuk transferlerinin görüldüğü kadar masum olmadığı, çeşitli vesilelerle açıkça anlaşılmıştır. Amacı, işleyişi ve aktörleri incelendiğinde Afrika ve Asya'daki fakir ülke çocuklarının sahiplendirilmesiyle ilgili bu sürecin, bu ülkelerdeki bazı dernek, yetimhane, kilise ve yardım kuruluşları tarafından yeni bir Batılılaştırma ve misyonerlik aracı hâline getirildiği yönünde ciddi iddialar bulunmaktadır. Zira bugün yardıma muhtaç coğrafyalarda çalışma yapan birçok misyoner kurumun, yardım kisesi altında bu toplumlarda Hristiyanlığı yaymak için yetimlerin mağduriyetini kullandığı bilinmektedir.⁶⁵

Evlat edinmenin kutsallığı ile ilgili yayınlar, dünyaca ünlü sanatçı ve aktrislerin Afrika ve Asya ülkelerine yaptığı geziler ve buralardan çocuk evlat edinmeleri, medya aracılığıyla özendirici hâle getirilmektedir. Sembol isimler üzerinden yapılan bu tür çocuk transferlerinin kolaylaştırılması, Batı'daki birçok Ortodoks

Hristiyan ailenin benzer adımlar atmasını teşvik etmiş ve binlerce Afrikalı çocuk bu yolla Batılı ailelere evlatlık verilmiştir. Sayıları her geçen gün artan misyoner kuruluşların bu işe önyak olduğu, fakir bölgelerde yaptıkları yardımlar sayesinde etkinliklerine hız verdikleri ve yerel halkın güvenini kazanarak buralarda rahatça çalışabildikleri belirtilmektedir. Bölgelerdeki nüfusla ilgili veriler toplayan bu kuruluşların faaliyetleri, bu çalışmanın belli bir çerçeve ve program dâhilinde sistematik olarak yürütüldüğünü göstermektedir. Bütün bunlar da misyonerlere veya koruyucu aile sistemi adı altında yetimlerin inançlarını ve kültürlerini değiştirmeyi hedefleyen kuruluşlara karşı çok dikkatli olunması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bugün uluslararası çocuk transferine dair resmî rakamların bulunmaması, söz konusu faaliyetin boyutları ile ilgili ciddi soru işaretlerine sebep olmaktadır.

Örneğin 2008 yılında 100'den fazla çocuğun Fransız bir kuruluş tarafından (*L'Arche de ZoÃ*) Çad dışına kaçırılırken yakalanması olayında olduğu gibi, bugün de birçok ülkeden yetimin Batılı ülkelerin hedefinde olduğu bilinmektedir.

Yurt dışından evlat edinmenin bir sektöre dönüştüğü günümüzde Etiyopya, Kamboçya, Somali, Çad, Afganistan, Çin, Filipinler gibi ülkelerden çocuklar çeşitli kisveler altında âdeta kaçırılmaktadır. Bu çocukların başta Avrupa ve Amerika olmak üzere dünyanın dört bir yanına para karşılığında satıldığı bilinmektedir.⁶⁶ Yapılan teşviklerle Batı'da âdeta nüfusu artırma siyasetinin bir parçası hâline gelen bu uygulama, kendileri açısından yararlı olsa da evlat edinilen çocuklar açısından oldukça yıpratıcı olmaktadır.

Bu durum aynı zamanda kaynak ülkeler için önemli bir insan gücü kaybı

Bugün yardıma muhtaç coğrafyalarda çalışma yapan birçok misyoner kurumun, yardım kisvesi altında bu toplumlarda Hristiyanlığı yaymak için yetimlerin mağduriyetini kullandığı bilinmektedir.

anlamına gelmektedir. Küçük vatan-daşlarının yurt dışına evlatlık olarak götürülmesine izin veren ve çocukların çeşitli yollarla kaçırılmasına diplomatik olarak bir karşılıklar vermeyen ülkeler, geçmişte telafisi mümkün olmayan sonuçlar yaşamıştır. Genç beyinlerin ülke dışına çıkarılması, bir ülkeyi var eden teknoloji, bilim, sanat, spor, siyaset, sosyoekonomik gelişimin sekteye uğratılması yanı sıra tarihî ve millî bilincin yok edilmesi gibi sonuçlar da doğurmaktadır. Kısacası, öz kimliğin daha iyi bir yaşam beklentisiyle değiş tokuş edilmesi, kaynak ülkelerin geleceğini karartmaktadır.

Bugün herkesin bildiği üzere ülkelere geleceği, sahip olunan genç nüfusla doğru orantılıdır; dolayısıyla *babylift* operasyonlarının hâlen devam ediyor olması, öz kimlik kaybının onaylanarak gücün merkez ülkelere isteyerek verilmesi anlamına gelmektedir. Dünyanın dinamiklerini kumanda eden ülkelerin savaş politikalarına bakıldığında, özellikle askerî personel seçiminin demokrasinin transfer edileceği ülkeye göre değiştiği görülmektedir. Örneğin, Hollywood yapımı savaş filmlerinde, bu politikanın yansımaları açıkça fark edilebilmektedir: Nijerya asıllı Amerikalı asker, Cezayir asıllı Fransız asker, Irak asıllı İngiliz asker tanımlamaları bu durumun en basit örneklerdir. Kardeşin kardeşe kırıdırılmasını ifade eden böyle bir sonuç karşısında gelecekte var olmak isteyen her ülkenin kendi evlatlarının bakımını üstlenebilecek nitelikte donanımına sahip olması gerekmektedir.

KORONAVİRÜS SÜRECİNİN UNUTULANLARI: MÜLTECİ ÇOCUKLAR

2019 yılının sonlarında küresel bir kriz olarak ansızın hayatımıza giren Covid-19 salgını sebebiyle yaşanan şok dalgası, en çok savunmasız toplulukları etkilemiştir. Dünyanın üçte ikisi korunmak için evine kapanıp hayatını sürdürebilmek için gıda stoklarken, salgının yıkıcılığı göç yolundaki milyonlarca insanın ve dolayısıyla milyonlarca yetim çocuğun hayatını daha da zorlaştırmıştır.

Kitleler hâlinde yapılan ani göç hareketleri, hem transit güzergâhındaki ülkeler için hem de hedef ülkeler için yıkıcı bir etkiye yol açmaktadır. Oluşan insan hareketiyle birlikte sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve pek çok başka sorun meydana gelmektedir. “Mülteci” olarak adlandırılan bireyler, sınır boylarındaki kamplarda ve kabul merkezlerinde son derece kalabalık ortamlarda, beslenme desteğinin yapılmadığı ve hijyenik olma-

Salgın öncesinde de küresel bir tehdit olarak algılanan yerinden edilmiş göçmen ve mülteci statüsündeki milyonlarca insan, salgınla birlikte “hastalık taşıyıcısı” algısıyla tamamen kaderine terk edilmiştir.

yan koşullarda tutulmaktadır. Herhangi bir hastalık durumunda sağlık hizmetine erişimin de genellikle bulunmadığı bu yerlerde, salgın hastalıkların yayılması ise neredeyse imkânsızdır.

Salgın öncesinde de küresel bir tehdit olarak algılanan yerinden edilmiş göçmen ve mülteci statüsündeki milyonlarca insan, salgınla birlikte “hastalık taşıyıcısı” algısıyla tamamen kaderine terk edilmiştir.

Bulaşıcı hastalıkları kontrol altına alma olanağının en düşük olduğu yerlerin başında, sınır boyları ve sınırlara konulan mülteci kampları ile göçmen kabul ve gözetim merkezleri gelmektedir. Salgın hastalıkların yayılma riskinin en çok olduğu bu yerlerde milyonlarca insan neredeyse hiçbir yaşam desteği ve önleyici tedbir olmadan hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Virüsün yayılma yolları göz önüne alındığında, kamplarda kalan ailelerin ve kimsesiz çocukların karşı karşıya kaldığı riskleri tahmin etmek hiç de güç değildir.

Mülteci kampları ve kent kabul merkezlerindeki yaşam şartlarının ve mültecilerin buralarda maruz kaldığı muamelelerin çoğunun temel insan hakları ihlali olduğunu gösteren birçok örnek söz konusudur. Ayrıca Covid-19 salgını öncesinde yaşanan bu olumsuzlukların salgınla birlikte çok daha ağırlaştığı göz-

lenmektedir. Ülkeler salgın tedbirleri kapsamında sınırlarını tamamen kapatırken; milyonlarca aile ve çocuk savaş, kıtlık ve yoksulluk sebebiyle çıktıkları tehlikeli göç yolculuğunda âdeta sefalet ve hastalığa terk edilmiştir.

Salgın öncesinde ülkelerin birbirlerini tehdit etmek için ara sıra açılan sınır kapıları ve az da olsa yapılan yardımlar, salgın sebebiyle sınır kapılarının kapatılması ve devlet desteklerinin askıya alınmasıyla tamamen durmuş ve kurulan kamplarda hayata tutunmaya çalışan milyonlarca insan büyük bir trajediye sürüklenmiştir. Salgını fırsata dönüştüren kötü niyetli kişilerin insafına terk edilen çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan mülteci ve göçmenler, her türlü tehlikenin yanı sıra bir de salgınla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Eldeki veriler, 2019'dan bu yana yerinden edilmiş insanların durumunun daha da kötüleştiğini ve insani ihtiyaçların ciddi ölçüde arttığını ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu koşullardan en çok etkilenenler de refakatsiz ve korumasız çocuklardır.

UNICEF, 2020 Nisan'ında dünya genelinde evini terk etmek zorunda bırakılmış 31 milyon çocuk olduğunu; bu çocukların 17 milyondan fazlasının kendi ülkesi içinde yerinden edildiğini; 12,7 milyonunun mülteci konumunda başka ülkelerde bulunduğunu; 1,1 milyonunun da sığınmacı statüsünde

olduğu açıklamıştır.⁶⁷ Aynı yıl Mayıs ayında yayınlanan *Kendi Yurdunda Kayıp* (*Lost at Home*) adlı rapora göre, dünyada yalnızca savaş ve çatışmalar sebebiyle yerinden edilmiş 19 milyon çocuk bulunmaktadır. Özetle bugün 31 milyon çocuk, ne virüsün bulaşmasını önleyecek herhangi bir sağlık sitemine ne de temel ihtiyaçlarının karşılandığı bir koruma imkânına erişebilmektedir.

Ülkelerin salgın tedbirleri kapsamında aldıkları sınırların kapatılması ve seyahatin sınırlandırılması kararları, çocukların sığınma talep etme ve aile üyeleri ile yeniden birleşme haklarının da rafa kaldırılmasına sebep olmuştur. Bu durum dünya genelinde milyonlarca yerinden edilmiş çocuğun kimsesiz bırakılması anlamına gelmektedir. Çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmaması, ebeveyn korumasından mahrum bırakılması ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerinin uygulanmaması, bu çocukları tehlikeler karşısında daha da savunmasız hâle getirmiştir; dolayısıyla bu süreçte kaçırılma, şiddet, insan ticareti ve istismar mağduru çocuk sayısında ciddi

bir sıçrama yaşanacağını tahmin etmek güç değildir. Ayrıca çocuk işçiliği, çocuk ticareti, çocuk evliliği, çocuk organ ticareti, çocukların zorla savaştırılması gibi suçların da arttığı görülmektedir. Bütün bu veriler de küresel anlamda ürkütücü bir geleceğin bizleri beklediğine işaret etmektedir. Çok geç olmadan, her an söz konusu suçların mağduru olma tehlikesiyle yaşam mücadelesi veren milyonlarca çocuğun korunması için acil olarak harekete geçilmesi gerekmektedir.

Salgının korumasız kalan çocukların hayatı üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisinin hafifletilmesi için hükümetlerle uluslararası ve yerel sivil toplum kuruluşlarının iş birliği yapması ve çocukların güvenlik, sağlık, beslenme, eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için acil eylem planları hazırlaması büyük önem arz etmektedir. Kimsesiz ve korumasız çocukların mümkün olan en kısa sürede tehlikeli ortamlardan uzaklaştırılması, barınma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması, aile temelli bakım ve destek planlarının⁶⁹ bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Mültecilik ve Küresel Çocuk Ticareti

İnsan kaçakçılarının en aktif olduğu yerler, savaş ve iç çatışmaların yoğun olarak yaşandığı, yoksulluk ve kıtlığın hüküm sürdüğü ülkelerdir. Mağdurların büyük bir kısmı da Orta Asya ve Afrika ülkeleri vatandaşlarıdır. ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 2020 *İnsan Ticareti Raporu*'na göre, insan kaçakçılığının yoğun bir şekilde ya-

pıldığı ve devletler tarafından yeterli tedbirlerin alınmadığı bu bölgeler, özellikle yetim çocuklar için yüksek risk barındırmaktadır. Asya kıtasında Afganistan, Türkmenistan, İran, Irak, Doğu Türkistan, Pakistan, Kazakistan, Hindistan, Endonezya, Bangladeş, Myanmar; Afrika kıtasında Güney Sudan, Eritre, Çad, Nijerya, Demokratik

İnsan kaçakçılarının en aktif olduğu yerler, savaş ve iç çatışmaların yoğun olarak yaşandığı, yoksulluk ve kıtlığın hüküm sürdüğü ülkelerdir.

Kongo, Mali, Kenya, Lübnan, Mısır, Somali, Libya, Sudan, Suriye ve Cezayir insan ticaretinin en yaygın olduğu ve en çok mağdurun bulunduğu ülkelerdir. Bu ülkelerden başlayan yolculuklar genellikle Kuzey Amerika ve Avrupa'da son bulmaktadır.

Gelişmiş teknolojik aletlerin suç örgütleri tarafından da kullanılmasıyla çocuk mağdur profilleri hızlı bir değişim göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda çevrimiçi çocuk istismarı, siber zorbalık, çocuk istismarı içerikli pornografik yayınlar, çocuğun cinsel figür olarak kullanıldığı fotoğraf, video vb. birçok materyal, teknoloji yoluyla tüm dünyaya yayılarak ciddi bir sosyal probleme⁷⁰ yol açmaktadır. 2016 yılında yapılan bir araştırma, dünya genelinde 3,8 milyonu yetişkin, 1 milyonu çocuk olmak üzere toplam 5 milyona yakın insanın cinsel sömürü amaçlı kaçırıldığını ortaya koymuştur.⁷¹ Son yıllarda seks ticaretinde kullanılan çocuk mağdurların sayısındaki hızlı artış da tehlikenin büyüklüğünü en açık şekliyle gözler önüne sermektedir. Söz konusu materyallerin hazırlanması ve pazarlanmasında, özellikle göçmenlerin varış noktası olan Kuzey Amerika ve Avrupa'daki suç örgütlerinin rolü büyüktür. Bu bölgelerde ayrıca çok sayıda pedofili vakası olduğu da kaydedilmektedir. Gelişen teknolojik aletler, insan kaçakçılığı yapan suç örgütlerin-

ce çok uzak mesafelerdeki çocukların dahi istismarı için kullanılmaktadır; örneğin Endonezya'daki bir çocukla ilgili istismar içerikli görüntüler, online olarak tüm dünyaya servis edilebilmektedir.

Araştırmalar suç örgütlerinin ağırlıklı olarak zorla çalıştırma ve seks ticaretini tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Bu noktada en büyük risk grupları ise; zorla yerinden edilen ailelerin çeteler tarafından kaçırılan çocukları, göç yolculuğu sırasında insan tacirlerinin eline düşen kimsesiz çocuklar ve bazı ülkelerde görülen bir uygulama olarak mülteci kamplarında ailelerinden ayrı gruplara yerleştirilen çocuklardır.

Pedofili vakalarının en çok görüldüğü yerlerden biri de Pasifik ülkeleridir. Bu bölgede çocuklar farklı şekillerde cinsel sömürüye maruz kalmaktadır. Başta Endonezya olmak üzere Filipinler ve Tayland'da fuhuş tacirliği "turizm" olarak adlandırılmakta ve bu ülkeler dünyada çocuk istismarı suçunun en çok işlendiği yerler olarak bilinmektedir. Endonezya'da 2017 yılında 70.000-80.000 çocuk, seks işçiliğinin kurbanı olmuştur.⁷² Çevrimiçi istismarın ticarileştirilerek dünya pazarına sunulduğu ülkedeki pedofili mağduru çocuk sayısı ise tam olarak bilinmemektedir.

Bunlar dışında mülteci ve göçmen nüfusun giderek arttığı İran'da, 2015-

2020 yılları arasında insan tacirlerinin de sayısının arttığı belirtilmektedir. Türkiye'ye ve oradan da diğer ülkelere ulaşmak için transit ülke olan İran, artan mülteci ve göçmen nüfus sebebiyle âdeta yerli ve yabancı insan tacirlerinin merkez üssü hâline gelmiştir. Asya'daki diğer ülkelerde alıkonularak İran'a getirilen mağdurların buradan dünyanın farklı noktalarına götürüldüğü bilinmektedir. İran'da fuhuş yasak olmakla birlikte, geçici nikâh olarak adlandırılan *mut'a* aracılığıyla en küçüğü 10 yaşında olan çocuk ve kadınların ticari olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Amerikan Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan araştırmaya göre, 2019 yılında *mut'a* ile ticari cinsel sömürü olarak sınıflandırılacak 4.000'den fazla evlilik kayda geçmiştir. Aynı araştırmada İran'da yaşları 10 ila 15 arasında değişen yaklaşık 7 milyon çocuğun fiziksel, psikolojik ve cinsel sömürünün kurbanı olduğu, ağır iş-

lerde çalıştırılmak üzere kiralandığı veya başka bir ülkeye satıldığı kaydedilmektedir; bu kadın ve çocukların büyük bölümünün de Afgan olduğu belirtilmektedir.⁷³

İnsan tacirlerinin bir diğer merkez üssü de Suriye'dir. Suriye'de savaş öncesi 23 milyon olan nüfusun yarısından fazlası yerinden edilmiştir. Şubat 2019 itibarıyla 5,6 milyondan fazla Suriyelinin mülteci olarak komşu ülkelere gittiği kaydedilmektedir. Yerinden edilen Suriye vatandaşlarının komşu ülkelere geçişleri sırasında pek çok kadın ve çocuğun esir alındığı, yasa dışı örgüt üyeleriyle zorla evlendirildiği ve organize bir cinsel şiddetin kurbanı olduğu kayıtlara geçmiştir. Ayrıca binlerce kimsesiz çocuğun DAESH kamplarında ve evlerde eğitildiği ve buralarda her türlü istismara maruz kaldığı belirtilmektedir. Suriyeli kadın mültecilerin Lübnan, Irak, Ürdün ve Türkiye'de

İnsan ticareti konusu aynı anda farklı suçları da kapsadığı için yalnızca bu suçun engellenmesi değil, diğer potansiyel suçlarla da mücadele edilmesi gerekmektedir.

dolandırıcı gruplar tarafından evlilik vaadiyle alıkonuldukları da kamuoyunda yer alan haberler arasındadır.⁷⁴

İnsan ticareti konusu aynı anda farklı suçları da kapsadığı için yalnızca bu suçun engellenmesi değil, diğer potansiyel suçlarla da mücadele edilmesi gerekmektedir. Çocuk haklarının sağlanması önünde ciddi bir engel teşkil eden insan kaçakçılığını önlemek için çeşitli uluslararası anlaşmalar yapılmaktadır. Bunlardan biri de hem insan tacirlerini durdurmayı hem de mağdurların destek hizmetlerine erişimini sağlamayı amaçlayan “Palermo Protokolü”dür; ayrıca 2000 yılında “İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Yasası” adlı bir yasa da yürürlüğe girmiştir. Yine son dönemlerde özellikle mağdurların korunması konusunda detaylı hükümler içeren “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Planı” hazırlanmış ve insan ticaretinin engellenmesi adına önemli bir adım atılmıştır. Ne var ki bu suçun engellenmesinde her ülkenin aynı hassasiyeti göstermemesi, bu durumu göz ardı etmesi ve cezai yaptırımların caydırıcı olmaması gibi sebeplerle bu sorunun çözümü konusunda henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Birçok ülkenin özellikle savaş ve çatışmaların olduğu bölgelerde insan ticaretini önlemek amacıyla asgari standartları

bile sağlamadığı ve çözüme yönelik caydırıcı bir çaba içinde bulunmadığı, hatta tespit edilen vakaları dahi kayıt altına almadığı gözlemlenmektedir.

Bunlar dışında dünyada giderek artan, bazı mecralarda modernlik ve sanat kisvesi altında neredeyse desteklenen pedofilik eğilimlerin ve dolayısıyla çocuk istismarının engellenmesi, bilhassa toplumun ve resmî makamların çabalarına bağlıdır. Çocukların korunması için ebeveynleri bilinçlendirme, kimsesiz çocuklar için gerekli korumayı sağlama ve mağdurlar için sağlık, psikolojik destek ve barınma imkânları sunma, bu sorunla mücadelede atılması gereken en temel adımlardır.

Günümüz dünyasında çocukları koruyabilmek için çevrimiçi çocuk istismarının önlenmesi en öncelikli konulardan biridir. Özellikle yetim çocuklar için acil müdahale gerektiren bu alanda siber ağın sıkı denetimi büyük önem arz etmektedir; ayrıca bu türden içerik üreten, paylaşan ve pazarlayanlar hakkında caydırıcı nitelikte ağır cezalar getirilmesi zorunludur. İlâveten sosyal medya ağları ve çocukların oynadığı online oyunlar konusundaki denetimlerin de arttırılması, bu alanda bağlayıcı yasal düzenlemeler yapılması ve bunların hassasiyetle takip edilmesi gerekmektedir.

YETİM ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİMİN ÖNEMİ

BM verilerine göre dünyada 263 milyon çocuk ve genç okula gidememekte, eğitim alamamaktadır. Yine aynı verilere göre okula gidemeyen ilköğretim çağındaki (6-11 yaş arası) 61 milyon çocuğun %53'ü kızdır. Okula gidemeyen çocukların dörtte biri sosyal ve ekonomik türlü krizlerin yaşandığı ülkelerde bulunmaktadır⁷⁶ ve bu çocukların önemli bir bölümünün de yetim olduğu tahmin edilmektedir.⁷⁷

2010-2018 yılları arasında dünya genelindeki okullaşma oranları okul öncesinde %20,4, ilköğretimde %6, ortaöğretimde %10,5, yükseköğretimde %3,1 artmıştır.⁷⁹ Bu süreçte ülkelerin millî gelirlerinden eğitime ayırdıkları payın da arttığı ve genel olarak eğitim konusuna yaklaşımın olumlu yönde bir seyir izlediği gözlenmiştir. Aynı dönemde dünya genelindeki okuryazarlık oranı ortalama %82,5 olarak kaydedilmiştir; İslam ülkelerinde ise bu oran %73 seviyesinde kalmıştır. Aslında İslam ülkelerinde

yapılan çeşitli kampanyalar ve bilinçlendirme çalışmaları olumlu sonuç vermiş ve 2010-2018 yılları arasında okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise kayıtlarında artış yaşanmıştır. Bu süreçte İslam İşbirliği Teşkilatı üye ülkelerindeki oranlar; okul öncesi eğitimde %24,9'dan %45,3'e, ilköğretim %98,2'den %104,4'e, ortaöğretimde %58,4'ten %68,9'a yükselmiştir; ancak bu rakamlar hâlihazırda dünya ortalamasının altındadır.⁸⁰

Tüm dünyada çocukların eğitimi ve okullaşma oranının artırılması için verilen mücadele, Covid-19 sürecinde durma noktasına gelmiştir. Salgın tedbirleri kapsamında okulların kapatılması, eğitim çağındaki 1,5 milyar çocuğu etkilemiştir.⁸¹ Online eğitim sistemlerinin öne çıktığı bu süreçte gelişmiş ülkelerdeki çocuklar eğitime tam erişim sağlayabiliyorken az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki pek çok çocuk, hem yetersiz teknik altyapı hem de ekonomik sebeplerle eğitimlerine devam edememiştir.

UNICEF'in yayımladığı bir rapora göre, salgın sürecinde dünya genelinde okul çağındaki çocukların en az üçte biri, diğer bir deyişle 463 milyonu, uzaktan eğitime erişim sağlayamamıştır.

UNICEF'in yayımladığı bir rapora göre, salgın sürecinde dünya genelinde okul çağındaki çocukların en az üçte biri, diğer bir deyişle 463 milyonu, uzaktan eğitime erişim sağlayamamıştır.⁸² İnternet, bilgisayar, televizyon gibi ev içi eğitim araçlarına sahip olmamak bir yana, elektriği dahi olmayan yerleşim yerlerinde yaşayan çocuklar için eğitimlerini sürdürebilmek imkânsız hâle gelmiştir. Mahrumiyet bölgelerinde eğitimde oluşan bu boşluğun gelecekte ulusal krizlerin yaşanmasında tetikleyici olabileceği belirtilmektedir.

Eğitim almak; savaşın, yoksulluk ve yoksulluğun insan kaderini etkilediği coğrafyalarda yaşayan çocuklar için âdeta kurtarıcı bir işlev görmektedir. Toplumların geleceği olan çocukların hem nitelikteki bir şekilde yetişmesi hem de çocuk işçiliği, ev içi istismar, çocuk evlilikleri ve daha pek çok olumsuzluktan ve kötü niyetli oluşumların tuzağına düşmekten korunabilmesi için okul kurtarıcı olmaktadır. Ne var ki dünyanın içinde bulunduğu pandemi koşullarında, eğitim imkânı bulamayan kimsesiz ve korumasız çocuklar, bu durumdan en fazla etkilenen kesimdir; dolayısıyla bu çocukların hayata kazandırılması için etkili çözümler üretilmesi, tüm insanlığın sorumluluğudur.

Salgın sürecinde eğitime katılamayan dezavantajlı çocuklar için okulların gerekli tedbirler alınarak açılması ve telafi

derslerine bir an evvel başlanması, uzaktan eğitime erişim için gerekli materyal desteğinin sağlanması, krizlere dayanıklı ve boşluk oluşturmayacak yeni bir eğitim modeli tasarlanması; sosyologlar, sosyal hizmet uzmanları ve her kademedeki eğitimcilerle çocukların rehabilitasyonu için çalışılması gerekmektedir. Bir neslin kaybolması veya kazanılması, ülkelerin sosyal, siyasal, ekonomik, sanatsal ve askerî gelişmişlik bakımından en az 100 yıl kazanmasına yahut kaybetmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle de çocuklar için yapılacak en acil hamle, eğitimin devam ettirilmesidir.

100 ülkenin verileri toplanarak açıklanan rakamlara göre, eğitimde eşitsizliğin yaşandığı mahrumiyet bölgelerinin ilk sırasında 147 milyon ile Güney Asya; ikinci sırasında 91 milyon ile Afrika kıtasının tamamı ve üçüncü sırasında da 80 milyon ile Doğu Asya-Pasifik gelmektedir.⁸³

Ebeveyn yokluğu ile akademik başarı arasında doğrudan bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Buna bir de yoksulluk, engellilik ve savaş ortamında yetimlik durumu eklendiğinde, bu çocukların hem eğitim sistemine katılımları hem de eğitim başarıları ciddi oranda düşmektedir. Oysaki eğitim, tüm çocuklar için erişilebilir ve kapsayıcı olmalıdır. Zira bütüncül eğitim; sosyalleşebilme, olumlu karakter gelişimi ve yaşanan

100 ülkenin verileri toplanarak açıklanan rakamlara göre, eğitimde eşitsizliğin yaşandığı mahrumiyet bölgelerinin ilk sırasında 147 milyon ile Güney Asya; ikinci sırasında 91 milyon ile Afrika kıtasının tamamı ve üçüncü sırasında da 80 milyon ile Doğu Asya-Pasifik gelmektedir.

travmaların rehabilitasyonunda çocuğa ciddi katkı sağlamaktadır. Ayrıca özellikle savaş ve yoksulluk yaşanan coğrafyalarındaki eğitim kurumlarının sayısının hızla arttırılması ve kaliteli bir eğitim için gereken temel unsurların sağlanması yanı sıra bu kurumlarda uzman psikologların istihdam edilmesi de yetim ve korumasız çocuklar için hayati önemdedir. Bu konuda örnek çalışmalar yapan Türkiye, binlerce Suriyeli çocuk ve gencin eğitimi için ciddi faaliyetler yürütmektedir. Türkiye’de gerek Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda gerekse Suriyeli eğitimciler tarafından kurulan okullarda 610.000’den fazla mülteci çocuk eğitim almaktadır.⁸⁴

Dikkat çekilmesi ve özel çalışma yapılması gereken konulardan biri de engelli çocukların eğitimi meselesidir. Engelli çocukların eğitimleri ayrı bir planlama ve profesyonellik gerektirmektedir; ancak hem engelli hem de yetim olan çocukların eğitimleri çok daha büyük bir özenle yapılmak zorundadır. Bu noktada bilhassa özel eğitim veren kurumların ve iyi yetişmiş öğretmenlerin sayısının arttırılması, okulların fiziki şartlarının engellilere uygun olarak

dizayn edilmesi, uygun materyal ve medikal desteğin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Son yıllarda bu alanla ilgili maddi yatırımlar olumlu sonuçlar vermeye başlamış ve engelli nüfusun çoğu ilköğretim mezunu seviyesinden ortaöğretim seviyesine ulaşmıştır. Bu konuda daha etkili sonuçlar alabilmek için özellikle engelli kimsesiz çocukların haklarının gözetilmesini ve ölçülebilir sonuçlara odaklanarak hareket edilmesini zorunlu kılan ulusal stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir.⁸⁵

Çocukların rehabilitasyonu sürecinde toplumla birlikte hareket edilmesi kalıcı bir etki oluşturacak, dolayısıyla toplumsal dışlanma ve şiddet vakaları da büyük oranda azalacaktır. Bu noktada yalnızca çocukların eğitiminin desteklenmesinin yeterli olmadığını, toplumsal bilinç düzeyini artıracak çalışmaların yanı sıra çocukların, özellikle kimsesiz çocukların karşı karşıya olduğu tehditlerin de bertaraf edilmesinin zorunlu olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Unutulmamalıdır ki, dünya tarihinde lider, siyasetçi, bilim insanı ve önemli görevlerde insanlığa hizmet eden, anne ve/veya babası olmayan pek çok başarılı isim vardır. Devlet politikası olarak uygulanacak toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yanında sivil toplum kuruluşlarının toplumdan bireye uzanan projeleri, gönüllülük esasıyla çalışan yardım kuruluşlarının daha geniş coğrafyalarda stratejik biçimde örgütlenmesi, başta yetim ve kimsesiz çocuklar olmak üzere tüm çocukların güvenliği için son derece önemlidir.

SONNOTLAR

- ¹ <https://www.independent.co.uk/news/world/africa/hunger-child-deaths-africa-stunted-malnourished-a8945266.html>
- ² SESRIC, “Resilience Building Studies: Conflicts, Peace and Security”, <http://www.sesric.org/conflicts-peace-security.php>
- ³ Ahmet Burak Özkan, “Dünya genelinde öksüz ve yetim çocukların sayısı 140 milyon”, AA, <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/5549>
- ⁴ Hatice Sezgin, “Avrupa’da Kayıp Refakatsiz Mülteci Çocuklar”, İNSAMER Araştırma, Ağustos 2019, https://insamer.com/tr/avrupada-kayip-refakatsiz-multeci-cocuklar_2331.html
- ⁵ Cansu Nar, “Küresel Hastalık: Çocuk İstismarı”, İNSAMER Analiz, 17.09.2020, https://insamer.com/tr/kuresel-hastalik-cocuk-istismari_3305.html (29.03.2021).
- ⁶ Children of Grace, “Who is an Orphan?”, <https://childrenofgrace.com/who-is-an-orphan/>
- ⁷ Global Child Advocates, “Every child needs the love of family”, <https://globalchildadvocates.org/socialorphans>
- ⁸ Child Fund International, “The Plight of Orphans in Belarus”, <https://www.childfund.org/Content/NewsDetail/2147489706/> (29.03.2021).
- ⁹ Seda Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, İstanbul: Nobel Tıp, 2015, s. 71-72.
- ¹⁰ Nar, “Küresel Hastalık...”.
- ¹¹ World Childhood Foundation, 2019, <https://www.childhood-usa.org/press-release> (29.03.2021).
- ¹² Bayraktar, s. 54.

- ¹³ “Europe becomes ‘hub’ for child sexual abuse content”, BBC, 2017, <https://www.bbc.com/news/technology39456093> (29.03.2021).
- ¹⁴ UNICEF, “Orphans”, <https://www.unicef.org/media/orphans> (29.03.2021).
- ¹⁵ UNICEF, “Orphans”, https://www.unicef.org/media/media_45279.html (29.03.2021).
- ¹⁶ Muslim Global Relief, “My Orphan”, <http://www.muslimglobalrelief.org/my-orphan.aspx> (29.03.2021).
- ¹⁷ UNICEF, “Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları Hak Temelli Perspektif”, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf>, s. 69.
- ¹⁸ ILO, “Child Labour”, <https://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm> (29.03.2021).
- ¹⁹ H. Zehra Kavak, *Dünyadaki Yetim Gerçeği*, İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2014, s. 3.
- ²⁰ Pınar Harmancı, “Dünyadaki ve Türkiye’deki İntihar Vakalarının Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2015.
- ²¹ UNESCO, “Education”, http://www.unesco.org/new/en/archives/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/single-view/news/263_million_children_and_youth_are_out_of_school_from_primar/ (29.03.2021).
- ²² “Suriye’de Çocuk Olmak”, İNSAMER İnfografik, 2019, https://insamer.com/tr/suriye-de-cocuk-olmak_2025.html, (29.03.2021).
- ²³ Save The Children, “Help Save Children in Somalia”, <https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/where-we-work/africa/somalia> (29.03.2021).
- ²⁴ Save The Children, “Help Save Children in Yemen”, <https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/where-we-work/greater-middle-east-eurasia/yemen> (29.03.2021).
- ²⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Okuryazarl%C4%B1k_oran%C4%B1na_g%C3%B6re_%C3%BClkeler_listesi
- ²⁶ Save The Children, “Help Save Children in Afghanistan”, <https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/where-we-work/greater-middle-east-eurasia/afghanistan> (29.03.2021).
- ²⁷ WWO, “Bangladesh without Orphans”, https://www.worldwithoutorphans.org/movements/country-movements/people_organization/13955(29.03.2021).
- ²⁸ “Top Contributors and Efforts to Aid Orphans in Pakistan”, <https://borgenproject.org/orphans-in-pakistan/> (29.03.2021).
- ²⁹ “Upporting Orphans and Vulnerable Children in Nigeria”, MSH, <http://www.msh.org/news-events/stories/supporting-orphans-and-vulnerable-children-in-nigeria-a-conversation-with> (29.03.2021).
- ³⁰ <https://www.insidermonkey.com/blog/11-countries-with-highest-orphan-population-406120/2/>
- ³¹ Emrin Çebi, *İslam Dünyasında Yetimhanelerin Durumu ve İyileştirilmesine Yönelik Çalışmalar*, İNSAMER, 22.06.2015, https://insamer.com/tr/islam-dunyasin-da-yetimhanelerin-durumu-ve-iyilestirilmesine-yonelik-calismalar_204.html
- ³² https://www.worldwithoutorphans.org/movements/country-movements/people_organization/13963
- ³³ “Orphan Crisis”, <http://www.bloomworldwide.org/orphan-crisis-by-country/>

³⁴ Kavak, s. 3.

³⁵ WWO, “Kenya without Orphans”, https://www.worldwithoutorphans.org/movements/country-movements/people_organization/1395

³⁶ WWO, “Ethiopia without Orphans”, https://www.worldwithoutorphans.org/movements/country-movements/people_organization/13963

³⁷ UNICEF, “Çocuk Hakları ve...”, s. 69.

³⁸ UNICEF, “Child Mortality Estimates 2020”, <https://data.unicef.org/topic/child-survival/under-five-mortality/> (29.03.2021).

³⁹ age.

⁴⁰ UNICEF, “Şiddet Nedeniyle Yerinden Edilen 19 Milyon Çocuk”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/19milyoncocuk_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/19milyoncocuk_(29.03.2021)).

⁴¹ UNICEF, “Salgının Mülteci Çocuklar Üzerindeki Etkisi”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_multeci_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_multeci_(29.03.2021)).

⁴² “Number of child soldiers involved in conflicts worldwide jumps 159% in 5 years”, <https://thedefensepost.com/2019/02/11/child-soldiers-global-increase/> (29.03.2021).

⁴³ UNICEF, “Çocuk Hakları ve...”, s. 69.

⁴⁴ BM, Genel Kurul Güvenlik Konseyi, *Çocuklar ve Silahlı Çatışma Genel Sekreter Raporu*, 16 Mayıs 2018.

⁴⁵ UNICEF, “Çocuk Hakları ve...”, s. 69.

⁴⁶ Humanium, “Children of Afghanistan”, <https://www.humanium.org/en/afghanistan/>

⁴⁷ UNICEF, “Çocuk Hakları ve...”, s. 69.

⁴⁸ “10,000 refugee children are missing, says Europol”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/30/fears-for-missing-child-refugees>

⁴⁹ “Number of child soldiers...”

⁵⁰ UNICEF, “150 Milyon Çocuk Daha Yoksulluğa Sürüklendi”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_yoksulluk_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_yoksulluk_(29.03.2021)).

⁵¹ UNICEF, “690 Milyon Kişi Açlık Çekiyor”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/gida-guvenligi_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/gida-guvenligi_(29.03.2021)).

⁵² age.

⁵³ age.

⁵⁴ Alessio Perrone, “Hunger Causes Almost Half Of All Child Deaths In Africa, Report Says”, *Independent*, 14.06.2019, <https://www.independent.co.uk/news/world/africa/hunger-child-deaths-africa-stunted-malnourished-a8945266.html> (29.03.2021).

⁵⁵ UNICEF, “690 Milyon Kişi...”

⁵⁶ UNICEF, “150 Milyon Çocuk...”

⁵⁷ age.

⁵⁸ UNICEF, “5 Yaş Altı Çocuk Ölümleri Artabilir”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/UN_IGME_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/UN_IGME_(29.03.2021))

⁵⁹ UNICEF, “Child Mortality...”

⁶⁰ UNICEF, “Çocuk İşçiliği Artabilir”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_cocukisciligi_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_cocukisciligi_(29.03.2021)).

⁶¹ age.

⁶² “Legacy Of Operation Babylift”, <https://www.adoptvietnam.org/adoption/babylift.htm>

⁶³ Agency for International Development, “Operation Babylift Report”, 1975, <https://pages.uoregon.edu/adoption/archive/AIDOB.R.htm>

⁶⁴ age.

⁶⁵ Sevgi Altundal Hajdari, Tarihi Süreç İçerisinde Misyonerlik ve Misyonerlerin Yetim Faaliyetleri, İHH, Ramazan 2016, https://insamer.com/tr/tarihi-surec-icerisinde-misyonerlik-ve-misyonerlerin-yetim-faaliyetleri_454.html

⁶⁶ Zülfiye Zeynep Bakır, 2018 Dünyanın Çocuk Karnesi, İNSAMER, Araştırma 63, Mayıs 2018, https://insamer.com/tr/2018-dunyanin-cocuk-karnesi_1490.html

⁶⁷ UNICEF, “Salgının Mülteci Çocuklar Üzerindeki Etkisi”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_multeci_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_multeci_(29.03.2021)).

⁶⁸ UNICEF, “Şiddet Nedeniyle Yerinden Edilen 19 Milyon Çocuk”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/19milyoncocuk_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/19milyoncocuk_(29.03.2021)).

⁶⁹ UNICEF, “Salgının Mülteci Çocuklar...”.

⁷⁰ Yeliz Aksüt, *Çocuk Cinsel İstismarının Sosyolojik Analizi (Malatya ÇİM Uygulaması)*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 69.

⁷¹ Cara Kelly, “13 sex trafficking statistics that explain the enormity of the global sex trade”, USA Today, 2019, <https://www.usatoday.com/story/news/investigations/2019/07/29/12-trafficking-statistics-enormity-global-sex-trade/1755192001/#:~:text=In%202018%2C%20it%20received%205%2C147,were%20related%20to%20sex%20trafficking.&text=According%20to%20the%20International%20Labour,and%204%25%20in%20the%20Americas> (30.03.2021).

⁷² United States of America Department of States, 2020 *Trafficking in Persons Report*, ABD, 2020, s. 257-261.

⁷³ age., s. 262-264.

⁷⁴ age., s. 472-473.

⁷⁵ UNESCO, “Education”.

⁷⁶ “Education” https://www.unicefturk.org/yazi/egitim_calismalarimiz_dunyadan (29.03.2021).

⁷⁷ Save The Children, “Help Save Children in Afghanistan”.

⁷⁸ SESRIC, *Statistical Yearbook on OIC Member Countries*, 2019, s. 52.

⁷⁹ <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/islam-isbirligi-teskilatinin-egitim-istatistikleri>

⁸⁰ SESRIC, s. 56-67.

⁸¹ UNICEF, “Çocukların En Az Üçte Biri Uzaktan Eğitime Katılamıyor”, 2020, [https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_egitimeerisim_\(29.03.2021\)](https://www.unicefturk.org/yazi/koronavirus_egitimeerisim_(29.03.2021)).

⁸² age.

⁸³ age.

⁸⁴ UNICEF, “Türkiye’de Çocukların Eğitim Yoluyla Korunması”, <http://unicef.org.tr/basin-merkezidetay.aspx?id=32842> (29.03.2021).

⁸⁵ A. Hümeýra Kutluoğlu Karayel, “Savaşın Engellileri: Engelli Yaşama Mahkûm Edilen Suriyeliler”, İNSAMER, Aralık 2018, https://insamer.com/tr/savasin-engellileri-engelli-yasama-mahkm-edilen-suriyeliler_1873.html (29.03.2021).

EK

İHH YETİM ÇALIŞMALARI

İHH'nın destek kapsamına aldığı yetim çocuk; Türkiye'de ve dünyada savaş, işgal, doğal afet, kronik yoksulluk, hastalık, kaza vb. sebeplerle ebeveynlerinden bir veya ikisini kaybetmiş olan ve bir yakını yanında veya yetimhanede barınan çocuktur.

İHH YETİM ÇALIŞMALARININ AMACI

- Yaşamını tek başına idame ettirmeye gücü yetmeyen yetimlere kendi ayakları üzerinde duracak yeterliliğe ulaşınca kadar destek olmak, eğitimlerini sağlamak ve onları aile şefkati ile hayata hazırlamak.
- Bütün çocuklar gibi yetim çocukların da temel hak ve hürriyetlerinin korunmasına yönelik çalışmalarda bulunmak.
- Çocuklara maddi ihtiyaçları yanı sıra manevi ihtiyaçlarının da karşılandığı güvenli ortamlar hazırlamak.
- Savaş, işgal, doğal afet vb. sebeplerle toplumsal düzenin sarsıldığı bölgelerde yetişmiş insan unsurunun artırılmasına destek olmak ve böylece toplumsal huzurun tesisine katkı sağlamak.

İHH YETİM ÇALIŞMA BÖLGELERİ

- Savaş bölgeleri, mülteci kampları ve savaşın etkisinin devam ettiği bölgeler
- Doğal afet bölgeleri
- Kronik açlık ve yoksulluk bölgeleri

İHH YETİM ÇALIŞMA ALANLARI

- › Eğitim
- › Sağlık
- › Barınma
- › Gıda
- › Giyecek

YETİM ÇALIŞMALARININ PERİYODU

İHH İnsani Yardım Vakfı yetim çocukları sürekli ve dönemsel yardımlarla desteklemektedir.

Dönemsel yardımlar: İhtiyaç bölgelerinde üç, dört, altı ay veya bir yıl gibi belirli zaman dilimlerinde toplu yapılan yardımlar; Ramazan, Kurban ve Yetim Dayanışma Günleri'nde yapılan yardımlar; eğitim, sağlık, gıda, barınma vb. projeler için yapılan yardımlar dönemsel yardımlar kategorisi içerisinde yer almaktadır.

Sürekli yardımlar: Yetim Sponsorluk Destek Sistemi ile yapılan yardımlardır. Bu sistemle yetimlerin eğitim, sağlık, gıda ve barınma giderlerinin önemli bir kısmı destekçiler tarafından her ay düzenli olarak karşılanmaktadır.

YETİM SPONSORLUK DESTEK SİSTEMİ

İHH'nın 1992 yılından bu yana devam eden yetim çalışmaları 2005 yılında Yetim Sponsorluk Destek Sistemi uygulamasının hayata geçirilmesiyle yeni bir ivme kazanmıştır. Yetimlerin himaye altına alınmasını amaçlayan bu sistemde toplanan düzenli bağışlarla yetim çocuklarımızın eğitim, sağlık, barınma, gıda ve kıyafet ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Bu sistemde bir kişi, aile, kurum, arkadaş grubu, sınıf veya okul bir yetime sponsor olarak aylık 125 Türk lirası karşılığında sponsoru olduğu yetimin eğitim, sağlık, gıda, kıyafet ve barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlamaktadır.

PROJE SPONSORLUĞU

Yetimler için gerçekleştirilen yetimhane/ev inşaatı ve tadilatı, sağlık merkezlerinin inşası, barınma yerlerinin tefrişatı, okul mobilyalarının ve diğer ihtiyaçların karşılanması, sağlık hizmetleri vb. proje bazlı çalışmalar kişi, kurum veya kuruluşların sponsorluğuyla yapılmaktadır. Gerçekleştirilen projelerle yetimlerin hayat şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

YETİM DESTEK FONU

Yetim Sponsorluk Destek Sistemi ve Proje Sponsorluğu dışındaki bütün yetim yardımları Yetim Destek Fonu'nda toplanmaktadır. Buna göre miktarı ne olursa olsun yetimler için yapılan her türlü katkı, Yetim Destek Fonu'na dâhil edilerek yetimhane tadilatları, yetimhaneler için kütüphane ve yatakhane kurulması, bayramlık giysi, sağlık hizmetleri, yetimlere yönelik sosyal etkinlikler vb. projelerde kullanılmaktadır.

YETİMHANE ÇALIŞMALARI

Yetim çocukları kendi topraklarından, kültürlerinden koparmadan; aklen, ruhen ve fiziken sağlıklı bir şekilde yetiştirmeyi hedefleyen İHH, bu amaç doğrultusunda 13 ülkede 38 yetimhane, 1 Yetim Eğitim Merkezi ve 1 Yetim Yaşam Merkezi açmıştır. Ayrıca Pakistan ve Somali'de yeni yetimhane inşaat süreçleri de devam etmektedir.

İHH İnsani Yardım Vakfı yetimhane çalışmalarına ilk olarak 2003 yılında Pakistan'da Msal Yetimhanesi'ni hizmete açarak başlamıştır. 17 yıldır yetim kız çocuklarına barınma imkânı sunan bu yetimhanenin ilk misafirleri, bugün eğitimlerine üniversitede devam etmektedir. Hizmete açılan yetimhanelerin tadilat ve tefrişatları düzenli olarak yapılmakta, buraların çocuklar için huzurlu bir yuva olması için her türlü hassasiyet gösterilmektedir.

İYİLİKTE YARIŞAN SINIFLAR

İHH İnsani Yardım Vakfı'nın Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte 2013 yılından bu yana yürüttüğü kampanya kapsamında, Türkiye'deki öğrenciler, dünyanın dört bir yanında yetim kalmış yaşlılarına kardeşlik eli uzatmaktadır. Kampanya ile savaş, doğal afet, yoksulluk, hastalık vb. sebeplerle Türkiye veya bir başka ülkede anne/babasını kaybetmiş çocukların eğitim, sağlık, gıda, giyecek, barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için ülkemizdeki okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise seviyesindeki öğrencilerin gönüllü katkısının sağlanması; böylece dünyada iyiliğin yayılması hedeflenmektedir.

Bugüne kadar kampanyaya katılan binlerce okuldan yüz binlerce öğrencimiz, dünyanın çeşitli ülkelerindeki yetim kardeşlerine sahip çıkmış ve onların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmuştur. "Her Sınıfın Bir Yetim Kardeşi Var" kampanyasına katılan sınıflarımız/okullarımız, destekledikleri yetim kardeşlerine her ay 125 TL ödemede bulunmuş, yapılan ilk bağışın akabinde destekledikleri yetim kardeşlerine ait bilgilerin (çocuğun ismi, fotoğrafı, ülkesi, doğum tarihi, babasının vefat tarihi, annesinin sağ olup olmadığı, kardeş sayısı) yer aldığı yetim özet bilgi formları, kumbaralarla birlikte kendilerine ulaştırılmıştır.

DÜNYA
YETİMLER
GÜNÜ
15 RAMAZAN

YERYÜZÜNÜN KUTLU EMANETLERİ *Sevginizle Büyüyor*

İslam İşbirliği Teşkilatı, her yıl Ramazan ayının 15. gününü
İslam aleminde **Dünya Yetimler Günü** olarak ilan etmiştir.

YETİM YAZ **3072**'YE
GÖNDER **5 ₺** BAĞIŞLA

İHH
İNSANİ YARDIM VAKFI

UNICEF verilerine göre dünyada her gün 10.000'e yakın çocuk yetim ve/veya öksüz kalmaktadır. Yine uluslararası kabul gören rakamlara göre, dünyadaki öksüz ve yetim çocuk sayısı en az 140 milyondur; ancak dünyada resmî istatistiklere yansımayan milyonlarca yetim veya kimsesiz çocuk olduğunu gösteren pek çok kanıt bulunduğuna düşünülüğünde, bu rakamın gerçekte çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

info@insamer.com
www.insamer.com
www.ihh.org.tr

